

અંદાજપત્ર પ્રકાશન નં. ૫૪

ગુજરાત સરકાર

કામગીરી અંદાજપત્ર

૨૦૨૪-૨૦૨૫

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ

ગુજરાત સરકાર
કામગીરી અંદાજપત્ર
વર્ષ :- ૨૦૨૪-૨૫
મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ

પ્રસ્તાવના

૧. ગુજરાત સરકારે અંદાજપત્ર વિષયક સુધારાના એક ભાગ તરીકે કામગીરી અંદાજપત્ર પદ્ધતિ દાખલ કરી અમલમાં મુકવાનું સ્વીકારેલ છે. તદનુસાર વિભાગનું સને : ૨૦૨૪-૨૫ના વર્ષનું સત્તરમું કામગીરી અંદાજપત્ર રજૂ કરવામાં આવે છે.
૨. વિભાગ દ્વારા તૈયાર કરેલ કામગીરી અંદાજપત્ર: ૨૦૨૪-૨૫ની પુસ્તિકામાં સરકારશ્રી તરફથી મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ દ્વારા શું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે તેની અદ્યતન માહિતીનો સમાવેશ કરેલ છે. મહિલાઓ અને બાળકોના કલ્યાણ/ઉત્કર્ષ અર્થે, પ્રયોજન અર્થે કેટલા પ્રમાણમાં, કેવા અભિગમ અર્થે આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે, અને તે અંગે કેટલું ખર્ચ કરવામાં આવી રહ્યું છે, તે અંગેની અદ્યતન વિગતો/માહિતી, આ પુસ્તિકા સ્વરૂપે પ્રસિદ્ધ કરેલ છે, જે કામગીરી અંદાજપત્ર તૈયાર કરવા પાછળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.
૩. પરંપરાગત અંદાજપત્રમાં જેનો સમાવેશ ન કરવામાં આવેલ હોય તેવી નાણાકીય જોગવાઈઓ સામે ભૌતિક સિદ્ધિઓને સાંકળી લેવાનું કાર્ય, “કામગીરી અંદાજપત્ર” નું છે. તેથી સને: ૨૦૨૪-૨૫ના કામગીરી અંદાજપત્રમાં જે કાર્ય માટે નાણાની માંગણી કરવામાં આવી હોય, તે હેતુઓ સિદ્ધ કરવા માટે કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ અને થયેલ કામગીરીનો અંદાજ કાઢવા માટેની પરિણામલક્ષી માહિતીનો સમાવેશ કરી, તે ઉદ્દેશ સિદ્ધ થાય તેવા પ્રયત્નો કરેલ છે.
૪. મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ હેઠળના ખાતાના વડાઓની કામગીરી, તૈયાર કરેલ યોજનાઓ, મંજૂર થયેલ જોગવાઈઓ અને નાણાકીય જરૂરિયાત જુદા-જુદા પત્રકો સ્વરૂપમાં દર્શાવેલ છે. જેમાં સને: ૨૦૨૪-૨૫ના વર્ષની જોગવાઈઓનો સમાવેશ આ પુસ્તિકામાં કરવામાં આવેલ છે.
૫. સને ૨૦૨૪-૨૫ના વર્ષના અંદાજપત્રમાં, આ પૂરક પ્રકાશન તરીકે મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ સંબંધિત કામગીરી અંદાજપત્ર: ૨૦૨૪-૨૫ ગુજરાત વિધાનસભા સચિવાલય, ગાંધીનગર સમક્ષ રજૂ કર્યું છે.

કે કે નિરાલા

સચિવ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગને લગતા હિસાબના સદરો

અનુક્રમ	માંગણી ક્રમાંક	મુખ્ય સદરો
૧	મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ	૨૨૫૧ – સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ.
૨	૧૦૬ – મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગને લગતું અન્ય ખર્ચ.	૨૦૪૮ – વ્યાજની ચુકવણી ૨૨૩૫ – સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ ૨૨૩૬ – પોષણ અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ ૪૦૭૦ – અન્ય વહિવટી સેવાઓ પર મૂડી ખર્ચ ૪૨૩૫ – સામાજિક સુરક્ષા અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ ૪૨૩૬ – પોષણ અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ ૭૬૧૦ – સરકારી કર્મચારીઓ વગેરેને લોન.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગને લગતી વાર્ષિક જોગવાઈઓ
વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫

(રૂ. લાખમાં)

અનુક્રમ	વિગત	રકમ
(૧)	(૨)	(૩)
૧	સચિવશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ (ખુદ), બ્લોક નં.૯/૮, સચિવાલય, ગાંધીનગર.	૫૫૮.૦૦
૨	નિયામકશ્રી (આઈ.સી.ડી.એસ.), કમિશનરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં. ૨૦, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૪૦૬૦૩૬.૦૦
૩	નિયામકશ્રી (મહિલા કલ્યાણ), કમિશનરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં. ૨૦, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૨૭૫૧૪૨.૪૫
૪	સભ્ય સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ, બ્લોક નં. ૪, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૧૧૬૩.૦૦
૫	મેનેજીંગ ડિરેક્ટરશ્રી, ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લિ., બ્લોક નં. ૮/૯, ઉદ્યોગ ભવન, ગાંધીનગર	૧૬૬૬.૦૦
૬	સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય સમાજ કલ્યાણ બોર્ડ, અશોકનગર સોસાયટી, સરખેજ, અમદાવાદ.	૧૨૧.૦૦
૭	નિયામકશ્રી, જેન્ડર રીસોર્સ બ્લોક નં.૮/૮, ઉદ્યોગ ભવન, ગાંધીનગર	૫૧૬.૦૦
૮	ન્યુ ગુજરાત પેટર્ન	૩૨૯૧.૦૦
કુલ-		૬૮૮૪૯૩.૪૫

કામગીરી અંદાજપત્ર : ૨૦૨૪-૨૫

અનુક્રમણિકા

અનુક્રમ (૧)	વિગત (૨)	પૃષ્ઠ નંબર (૩)
૧	સચિવશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ (ખુદ), બ્લોક નં. ૯/૮, સચિવાલય, ગાંધીનગર.	૬-૧૨
૨	નિયામકશ્રી (આઈ.સી.ડી.એસ.), કમિશનરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં. - ૨૦, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૧૩-૨૩
૩	નિયામકશ્રી (મહિલા કલ્યાણ), કમિશનરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં. ૨૦, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૨૪-૩૩
૪	નિયામકશ્રી, જેન્ડર રીસોર્સ બ્લોક નં. ૮/૮, ઉદ્યોગ ભવન, ગાંધીનગર	૩૪
૫	મેનેજીંગ ડિરેક્ટરશ્રી, ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લિ., બ્લોક નં. ૮/૯, ઉદ્યોગ ભવન, ગાંધીનગર	૩૫-૩૬
૬	સભ્ય સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ, બ્લોક નં. ૪, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર	૩૭-૩૮

કામગીરી અંદાજપત્ર :૨૦૨૪-૨૫
મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ (ખુદ),
ગાંધીનગર.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ(ખુદ)

પ્રસ્તાવના

૧.કામગીરી:- સરકારશ્રીના સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૩૧/૧૨/૨૦૦૧ના જાહેરનામા અનુસાર મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના નામાભિધાન સાથે નવા વિભાગની રચના કરવામાં આવેલ છે. કામગીરી અંદાજપત્ર પ્રકાશનમાં મહિલાઓ અને બાળકોના કલ્યાણ સંબંધિત બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ વિભાગને સરકારી કામકાજના નિયમો હેઠળ સુપ્રત કરાયેલ વિષયો પરિશિષ્ટ-ક માં દર્શાવેલ છે. નવમી પંચવર્ષીય યોજનાના સામાજિક સેવાના સેક્ટર હેઠળ સમાવિષ્ટ કરેલ ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવા માટે, આ વિભાગ દ્વારા મહિલા અને બાળકોના કલ્યાણ માટે નીતિનું ઘડતર કરવામાં આવે છે. તેમજ આ બધી કામગીરી માટે ઘડવામાં આવેલ નીતિના અમલ પરત્વે દેખરેખ રાખવામાં આવે છે.વર્ષ-૨૦૦૧ મહિલા સશક્તિકરણ તરીકે ઉજવવાની ભારત સરકારની જાહેરાત અન્વયે મહિલાઓ તથા બાળકોના સુગ્રથિત વિકાસ સાધવાના હેતુથી રાજ્ય સરકારે પરિશિષ્ટ-ક માં દર્શાવેલ વિષયો સાથે નવા મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગની રચના કરવાની સાથોસાથ, છ વર્ષથી નીચેના વય જુથના બાળકો તથા સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને ઘાત્રી માતાઓ માટેનો પોષક આહાર કાર્યક્રમ પણ તેની સાથે સાંકળી લીધેલ છે.

૨. વહીવટી માળખું:-

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના વહીવટી માળખાની વિગત, પરિશિષ્ટ-ખ માં દર્શાવેલ છે. વિભાગના વડા તરીકે સચિવ છે. તેમજ ચાર નાયબ સચિવ, ચાર ઉપસચિવ તેમને મદદ કરે છે. કામગીરીના વિષયો જુદી-જુદી શાખાઓમાં વહેંચવામાં આવેલા છે. જેમાં સેક્શન અધિકારી, નાયબ સેક્શન અધિકારી તથા ઓફીસ આસીસ્ટન્ટનો સમાવેશ છે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના નિયંત્રણ હેઠળ પરિશિષ્ટ-ખમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે-૦૬ ખાતાના વડાઓ છે. જેમાં (૧) નિયામકશ્રી (આઈસીડીએસ), (૨) નિયામકશ્રી(મહિલા કલ્યાણ), (૩) મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લિ., (૪) સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય સમાજ કલ્યાણ બોર્ડ, (૫) નિયામકશ્રી, જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટર અને (૬) સભ્ય સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગનો સમાવેશ થાય છે.આ ખાતાના વડાઓ મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગે ઘડેલ નીતિનિયમો અને યોજનાઓના અમલ પરત્વે તેમને સુપ્રત કરાયેલ સત્તાઓની મર્યાદામાં રહીને અમલ બજાવણી કરે છે.

૩. નિરીક્ષણ:-

સરકારે નિયત કરેલ ધોરણ અનુસાર આ વિભાગ સંબંધિત ખાતાના વડાની કચેરીઓનું નિરીક્ષણ હાથ ધરે છે. નિરીક્ષણ દરમિયાન નિયમોનુસારની કોઈ ખામી ધ્યાન ઉપર આવે તો તે સુધારવા માટે માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ સાથો સાથ સામાન્ય વહીવટ વિભાગના આયોજન પ્રભાગે નિયત કર્યા પ્રમાણે યોજનાકીય માહિતી રાખે છે તથા ખાતાના વડા હેઠળ આવરી લેવાયેલી આયોજનની બાબતોની સમીક્ષા કરે છે. ખાતાના વડાઓના ખર્ચ ઉપર નિયંત્રણ માટે, માસિક બેઠક ગોઠવવામાં આવે છે અને ખર્ચ અંગેની સમીક્ષા પણ કરવામાં આવે છે.આ બેઠક સચિવશ્રીની સીધી દેખરેખ હેઠળ ગોઠવવામાં આવે છે.

ગુજરાત સરકારના કામકાજના નિયમો

પરિશિષ્ટ-ક

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગને ફાળવેલા વિષયો

૧. પોષક આહાર કાર્યક્રમ,
૨. અનૈતિક વેપાર નિયંત્રણ અધિનિયમ-૧૯૮૬,
૩. ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લી.,
૪. મહિલાઓને સમર્થ બનાવવા માટેના સંગઠનોને નાણાંકીય સહાય,
૫. મહિલાઓને સમર્થ બનાવવા માટે દસ્તાવેજીકરણ અને હિમાયત,
૬. કેન્દ્રિય અને રાજ્ય કલ્યાણ બોર્ડની પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલી તમામ બાબતો,
૭. દહેજ પ્રતિબંધક અધિનિયમ, ૧૯૬૧,
૮. ઘરેલુ હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫ પારિવારિક હિંસા સામે સ્ત્રીઓના રક્ષણ બાબતનો અધિનિયમ,
૯. મહિલા અને બાળ કલ્યાણ અને અન્ય વિભાગોમાં ચાલતી મહિલા અને બાળ કલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન,
૧૦. મહિલા અને બાળકો સાથે અનૈતિક વ્યવહાર સંદર્ભે ભારત સરકાર તથા અન્ય સંસ્થાઓ સાથેનો પત્ર વ્યવહાર,
૧૧. મહિલા અને બાળકોને લગતી પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન, સંશોધન, મુલ્યાંકન, નિયમન, પરિયોજના તૈયાર કરવી, તાલીમ અને આંકડાકીય માહિતી,
૧૨. યુનાઈટેડ નેશન્સ ચિલ્ડ્રન ઈમરજન્સી ફંડ(યુનિસેફ) તથા તેના જેવી મહિલા અને બાળ કલ્યાણના સંદર્ભમાં કામ કરતી સંસ્થાઓ સાથેનો પત્ર વ્યવહાર,
૧૩. રાજ્ય મહિલા આયોગને લગતી કામગીરી,
૧૪. મહિલાઓની જાતિય સતામણી-કામકાજના સ્થળે મહિલાઓની જાતિય સતામણી(નિવારણ, પ્રતિબંધ અને ફરિયાદ નિવારણ)અધિનિયમ ૨૦૧૩,
૧૫. મહિલા સ્વાવલંબન યોજના,
૧૬. મહિલા સામાજ્ય(૨૬ કરેલ છે),
૧૭. વિધવાઓના પેન્શનને લગતી કામગીરી,

૧૮. (૧)(સામાન્ય વહીવટ વિભાગને ફાળવેલ વિષયોમાં નોંધ નંબર-૪૫ હેઠળ આવી જતી હોઈ, તે સિવાયના) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના તમામ રાજ્યપત્રિત અધિકારીઓ અને બિન રાજ્યપત્રિત સરકારી કર્મચારીઓની નિમણુંકો, પદનિયુક્તિઓ, બદલીઓ, બઢતીઓ, વર્તણુંક, રજા મંજૂરી, પેન્શન અંગેની તમામ બાબતો,

(૨) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળની સચિવાલય સંવર્ગની વર્ગ-૧ અને વર્ગ-૨ ના અધિકારીઓને પેન્શન મંજૂર કરવાને લગતી તમામ બાબતો,

(૩) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના સચિવાલય સંવર્ગના વર્ગ-૨ ના અધિકારીઓના સંબંધમાં : રજા મંજૂર કરવી અને ગુજરાત રાજ્ય સેવા(શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧ ના નિયમ-૬ ના અનુક્રમાંકો ૧ થી ૨ માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરવા અને સદરહું નિયમ-૬ ના અનુક્રમાંકો ૩ થી ૮ માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરવા માટેની શિસ્તભંગની કાર્યવાહી શરૂ કરવાને લગતી તમામ બાબતો.(સા.વ.વિ. હેઠળની નોંધ નંબર-૪૫ પણ જુઓ)

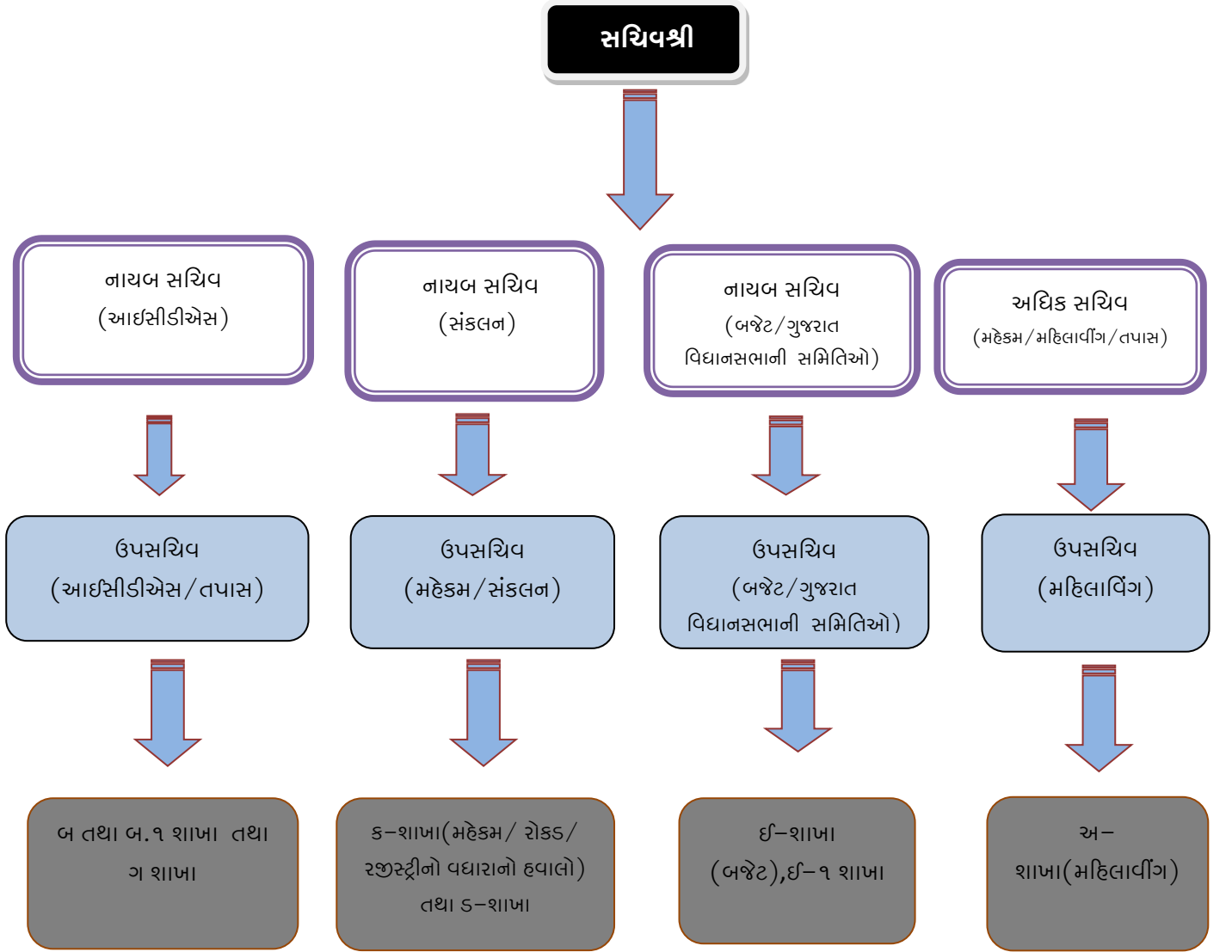
૧૯. રાજ્યના હેતુઓ માટે સરકારમાં નિહીત થયેલા કે સરકારના કબજા હેઠળના અને મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગને સોંપાયેલા કામ, જમીન અને મકાનો.

૨૦. આ સુચિમાં કોઈપણ બાબતના હેતુ માટે તપાસ અને આંકડા.

૨૧. કોઈ કોર્ટમાં લેવાતી ફી સિવાય આ સુચિમાંની કોઈ પણ બાબતો માટેની ફી.

પરિશિષ્ટ-ખ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ

ખાતાના વડાઓ

- (૧) નિયામકશ્રી (આઈસીડીએસ), કમિશ્નરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં.૨૦, જુના સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- (૨) નિયામકશ્રી(મહિલા કલ્યાણ), કમિશ્નરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, બ્લોક નં.૨૦, જુના સચિવાલય, ગાંધીનગર.
- (૩) મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લિ., ઉદ્યોગ ભવન, બ્લોક નં.૮/૮મો માળ, ગાંધીનગર.
- (૪) સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય સમાજ કલ્યાણ બોર્ડ, ૨૧, અશોકનગર સોસાયટી, પાલડી ભટ્ટા પાસે, અમદાવાદ.
- (૫) નિયામકશ્રી, જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટર, ઉદ્યોગ ભવન, બ્લોક નં.૮/૮મો માળ, ગાંધીનગર.
- (૬) સભ્ય સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ, બ્લોક નં.૪/૧લો માળ, જુના સચિવાલય, ગાંધીનગર.

ભાગ-૪

નાણાકીય જોગવાઈની સમજૂતી.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ તરફથી સીધી રીતે કોઈ વિકાસલક્ષી કાર્ય કરવાના થતા નથી. પરંતુ આ અંગેની નીતિના અમલ ઉપર દેખરેખ રાખવાની કામગીરી હોય છે. આથી મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ માટે ૨૨૫૧, સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ(અ)૦૮૦-સચિવાલય હેઠળની મંજૂર થયેલ ગ્રાન્ટ ઉપયોગ કર્મચારીના પગાર અને ભથ્થા માટે કરવામાં આવેલ છે.

પે-મેટ્રીક્ષનું લેવલ	પે-મેટ્રીક્ષના અનુરૂપ લેવલમાં લઘુત્તમ પગાર	ફિક્સ પગાર (રૂ.)	મંજૂર થયેલ મહેકમ				કુલ સંખ્યા
			વર્ગ-૧	વર્ગ-૨	વર્ગ-૩	વર્ગ-૪	
૧૪૪૨૦૦-૨૧૮૨૦૦	૧૪૪૨૦૦		૧	-	-	-	૧
૭૮૮૦૦-૨૦૮૨૦૦	૭૮૮૦૦		૪	-	-	-	૪
૫૬૧૦૦-૧૭૭૫૦૦	૫૬૧૦૦		૪	-	-	-	૪
૪૪૮૦૦-૧૪૨૪૦૦	૪૪૮૦૦		-	૧૦	-	-	૧૦
૩૮૮૦૦-૧૨૬૬૦૦	૩૮૮૦૦		-	-	૧૧	-	૧૧
ના.સે.અ. ફિક્સ		૪૮૬૦૦	-	-	૧૩	-	૧૩
ઓ.આસી. ફિક્સ		૨૬૦૦૦	-	-	૧૦	-	૧૦
૧૪૮૦૦-૪૭૧૦૦	૧૪૮૦૦		-	-	-	૨	૨
લીગલ કન્સલ્ટન્ટ (ફીક્સ)		૬૦,૦૦૦	-	-	૧	-	૧
ડ્રાઇવર (આઉટ સોર્સિંગ)	-	-	-	-	૨	-	૨
વર્ગ-૪, રોજમદાર	માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા ચૂકવવામાં આવે છે (કુલ-૭ રોજમદાર પટાવાળા)					૭	૭
કુલ સંખ્યા			૯	૧૦	૩૭	૯	૬૫

સને ૨૦૨૩-૨૪ના વર્ષ દરમિયાન મહેસુલ સદરે નીચે મુજબની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી.

(રૂ.લાખમાં)

ક્રમાંક	વિગત	૨૦૨૩-૨૪ની જોગવાઈ	
		મહેસૂલ	કુલ
૧	૨	૩	૫
૧	માંગણી ક્રમાંક: ૧૦૫ મુખ્ય સદર: ૨૨૫૧ સચિવાલય, સામાજિક સેવાઓ	૪૭૯.૪૦	૪૭૯.૪૦
	કુલ	૪૭૯.૪૦	૪૭૯.૪૦

વિભાગ ખુદ દ્વારા સીધી રીતે કોઈ વિકાસલક્ષી કાર્ય કરવાના થતાં નથી. ઉપર મુજબ થયેલ મહેસુલ સદરની જોગવાઈમાંથી કર્મચારીઓના પગાર, ભથ્થાં, કચેરી ખર્ચ, ફર્નિચરની ખરીદી તથા અન્ય પરચુરણ ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત સરકારની કોમ્પ્યુટરાઈઝેશનની નીતિના અમલના સંદર્ભમાં વિભાગના કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન વિશે આયોજન હેઠળની ગ્રાન્ટમાંથી વર્ષ દરમિયાન વિભાગ તેમજ વિભાગ હેઠળના ખાતાના વડાની કચેરી માટે કોમ્પ્યુટર હાર્ડવેરની ખરીદી તેમજ તેને સંલગ્ન ખરીદીઓ જેવી કે, કાગળો, કાર્ટીઝ, પેન ડ્રાઈવ, સીડી વગેરેમાં ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે.

સને વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ના વર્ષ દરમિયાન મહેસુલ સદરે નીચે મુજબની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

(રૂ. કરોડમાં)

ક્રમાંક	વિગત	૨૦૨૪-૨૫ની જોગવાઈ		
		મહેસૂલ	મૂડી	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫
૧	માંગણી ક્રમાંક: ૧૦૫ મુખ્ય સદર: ૨૨૫૧ સચિવાલય, સામાજિક સેવાઓ સદર: ૪૦૭૦ મૂડી સદરે અન્ય વહીવટી સેવા	૫.૪૧	૦.૧૫	૫.૫૬
	કુલ રકમ રૂ.	૫.૪૧	૦.૧૫	૫.૫૬

કામગીરી અંદાજપત્ર

વર્ષ:- ૨૦૨૪-૨૫

કમિશનરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસ

ગાંધીનગર

નિયામકશ્રી (આઈ.સી.ડી.એસ.), સંકલિત બાળ વિકાસ યોજના

પ્રસ્તાવના

રાજ્યમાં સૌપ્રથમ ૧૯૭૫માં છોટાઉદેપુર ખાતે આ યોજનાની શરૂઆત થયેલ હતી, ત્યારબાદ તબક્કાવાર સમગ્ર રાજ્યમાં આ કાર્યક્રમ અમલી બનેલ છે.

પૂરક પોષણ કાર્યક્રમ

પોષણ કાર્યક્રમ એ રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિનો એક ભાગ છે. સંકલિત બાળ વિકાસ સેવા યોજના હેઠળ વિવિધ સેવાનું પેકેજ પુરૂ પાડવામાં આવે છે. સંકલિત બાળ વિકાસ સેવા યોજનાએ લાભાર્થીલક્ષી પોષણ કાર્યક્રમ છે. સમાજના ૬ માસથી ૬ વર્ષ સુધીની વયના બાળકો તથા સગર્ભા/ધાત્રી માતાઓમાં પ્રવર્તતા કુપોષણને નિવારવા માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ ઉણપ દૂર કરવા માટે પોષણ કાર્યક્રમનું આયોજન તથા અમલીકરણ કરવામાં આવે છે. આ કાર્યક્રમ હેઠળ ૬ માસ થી ૬ વર્ષની વયના સામાન્ય વજનવાળા બાળકો અને ઓછા વજનવાળા બાળકોને ૫૦૦ કેલેરી અને ૧૨ થી ૧૫ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે. અને અતિ ઓછા વજનવાળા બાળકોને ૮૦૦ કેલેરી અને ૨૦ થી ૨૫ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે, જ્યારે સગર્ભા-ધાત્રીમાતા અને કિશોરીઓને આયોજના હેઠળ ૬૦૦ કેલેરી અને ૧૮ થી ૨૦ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ (૧) ૬ માસ થી ૬ વર્ષના બાળકો અને સગર્ભા/ધાત્રી માતાઓને પૂરકપોષણ (૨) પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ (૩) રોગ પ્રતિકારક રસીઓ (૪) આરોગ્ય તપાસ (૫) રેફરલ સેવાઓ (૬) આરોગ્ય અને પોષણ વિષયક શિક્ષણની સેવાઓ આપવામાં આવે છે. આ કાર્યક્રમ હેઠળ મુખ્યત્વે બાળ વિકાસ યોજના અમલમાં છે.

રાજ્યમાં સૌ પ્રથમ ૧૯૭૫માં છોટાઉદેપુર ખાતે આ યોજના હેઠળ ઘટક મંજૂર કરવામાં આવેલ. ત્યારબાદ ઘટકોમાં ક્રમશઃ વધારો થયેલ છે. ૩૧મી ડિસેમ્બર-૨૦૧૭ સુધીમાં ૫૩૦૨૯ આંગણવાડી કેન્દ્રો અને ૩૩૬ સંકલિત બાળ વિકાસ સેવા ઘટકો મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે. કુલ ૩૩૬ ઘટકો પૈકી ૮૩ ઘટકો આદિજાતિ વિસ્તારોમાં અને ૨૩ ઘટકો શહેરી અને ગ્રામ્યના વિસ્તારોમાં ૨૩૦ ઘટકો મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. નવેમ્બર ૨૦૨૩ અંતિત ૪૨૬ ઘટકો અને ૫૩૦૨૯ આંગણવાડી કેન્દ્રો કાર્યાન્વિત છે. જેમાં ૩૬.૨૨ લાખ લાભાર્થીઓને (નવેમ્બર-૨૦૨૩ અંતિત) આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

આ યોજનાના મુખ્ય હેતુઓ નીચે મુજબ છે.

૧. ૦ થી ૬ વર્ષના બાળકોનું પોષણ અને આરોગ્ય સ્તર સુધારવું.
૨. બાળકોના શારીરિક, માનસિક અને સામાજિક વિકાસનો પાયો નાખવો.
૩. બાળ મૃત્યુ, બાળરોગ અને કુપોષણ તથા અધવચ્ચે શાળા છોડી જવાનું પ્રમાણ ઘટાડવું.
૪. બાળ વિકાસને વેગ આપવા માટે વિવિધ ખાતા અને વિભાગ વચ્ચે કાર્યક્રમના અમલ માટે અસરકારક સંકલન કરવું.

પ. પોષણ અને આરોગ્ય અંગેના વ્યવિસ્થિત શિક્ષણ દ્વારા બાળકના પોષણ અને આરોગ્ય અંગેની સામાન્ય કાળજી રાખવા માતાઓની કાર્યક્ષમતા સુધારવી.

રાજ્ય સરકાર આયોજિત ૨૦ મુદ્દા કાર્યક્રમ હેઠળ પોષણ કાર્યક્રમને આવરી લેવામાં આવેલ છે તેમજ દર માસે આ કાર્યક્રમ હેઠળ થયેલ સિદ્ધિની સમીક્ષા કરવામાં આવે છે. ૨૦ મુદ્દા કાર્યક્રમ હેઠળ સને ૨૦૨૩-૨૪ ના વર્ષે ભારત સરકારે આપેલ લક્ષ્યાંક સામે ડિસેમ્બર-૨૦૨૩ અંતિત સિદ્ધિ નીચે પ્રમાણે છે.

વિગત	લક્ષ્યાંક	સિદ્ધિ	સિદ્ધિ ટકામાં
ઘટકો	૪૨૬	૪૨૬	૧૦૦.૦૦ %
આંગણવાડીઓ	૫૩૦૨૯	૫૩૦૨૯	૧૦૦.૦૦ %
લાભાર્થીઓ	૪૫.૭૦ લાખ	૩૬.૨૨ લાખ	૭૯.૨૬%

૩૧ મી ડિસેમ્બર-૨૦૨૩ ના અંત સુધીમાં ૫૩૦૨૯ આંગણવાડીઓ કાર્યાન્વિત છે તથા ૩૩૬ ઘટકો મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે. કુલ ૪૨૬ ઘટકો પૈકી ૧૦૬ ઘટકો આદિજાતિ વિસ્તારોમાં અને ૩૮ ઘટકો શહેરી અને ૨૮૨ ઘટકો ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં સ્થાપવામાં આવ્યા છે અને આંગણવાડી કેન્દ્રોમાં ૪૫.૫૭ લાખ લાભાર્થીઓને પુરકપોષણ માટે આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

પૂરક પોષણ માટેના દૈનિક ખર્ચ મર્યાદા અને કેલરી-પ્રોટીનની માત્રાના ધોરણો નીચે મુજબ છે.

(૧) ૬ માસથી ૬ વર્ષના સામાન્ય વજનવાળા બાળકોનેપ્રતિ લાભાર્થી પ્રતિદિવસ રૂ.૮.૦૦ ના ખર્ચની મર્યાદામાં ૫૦૦ કેલરી અને ૧૦-૧૨ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તે મુજબ પૂરક પોષણ આપવામાં આવે છે. જેમાં ૫૦% કેન્દ્ર સરકારના અને ૫૦% રાજ્ય સરકારના હિસ્સા મુજબ રૂ.૪.૦૦ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને રૂ.૪.૦૦ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખર્ચ કરવાનો રહેશે.

(૨) ૬ માસથી ૬ વર્ષના અતિ ઓછા વજનવાળા બાળકોને પ્રતિ દિન પ્રતિ લાભાર્થી રૂ.૧૨/- ની મર્યાદામાં ૮૦૦ કેલરી અને ૨૦-૨૫ ગ્રામ પ્રોટીન આપવામાં આવે છે. પુરક પોષણ યોજના માટે ૫૦%-૫૦% શેરીંગ પેટર્ન પ્રમાણે રૂ.૬/-રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને રૂ.૬/- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખર્ચ કરવાનો રહેશે.

(૩) સગર્ભા અને ધાત્રી માતા માટે પ્રતિદિન પ્રતિ લાભાર્થી રૂ.૯.૫૦ ની મર્યાદામાં ૧૮-૨૦ ગ્રામ પ્રોટીન અને ૬૦૦ કેલરી મળી રહે તે મુજબ પૂરક-પોષણ આપવામાં આવે છે. પૂરક પોષણ યોજના માટે ૫૦% -૫૦% શેરીંગ પેટર્ન પ્રમાણે રૂ.૪.૭૫ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને રૂ.૪.૭૫ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખર્ચ કરવાનો રહેશે.

આ યોજના માટે નીચે જણાવેલ અમલીકરણ ઢાંચો અસ્તિત્વમાં છે.

અમલીકરણનો ઢાંચો

આ કાર્યક્રમ નીચેના અમલીકરણના ઢાંચામાં રહીને પંચાયત અને આરોગ્યના કર્મચારીઓ દ્વારા

તેઓની દેખરેખ હેઠળ ચલાવવામાં આવે છે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ, ગાંધીનગર

કમિશનરશ્રી/નિયામકશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી, ગાંધીનગર

પ્રોગ્રામ ઓફીસરની કચેરી/સંબંધિત જિલ્લા પંચાયત, જિલ્લા વિકાસ અધિકારીશ્રી

મ્યુનિ.કોર્પોરેશન/મ્યુ.કમિશ્નરશ્રીની કચેરી

સંકલિત બાળ વિકાસ અધિકારીની કચેરી – સંબંધિત તાલુકા પંચાયત/ સંબંધિત મ્યુ. કોર્પોરેશન-
સ્વૈચ્છિક સંસ્થા- સંબંધિત મ્યુ. કમિશનરશ્રી – સંકલિત બાળ વિકાસ અધિકારીશ્રી –
તાલુકા વિકાસ અધિકારીશ્રી – મુખ્ય સેવિકાઓ – પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રના તબીબી અધિકારીશ્રીઓ

સ્થાનિક કક્ષાની નંદઘર (આંગણવાડીઓ)-નંદઘર વર્કર-હેલ્પર-સુપરવાઇઝર-ફીમેલ હેલ્થ વર્કર

વિભાગ-૨

પોષણ કાર્યક્રમ હેઠળ છેલ્લા પાંચ વર્ષ દરમિયાન ફાળવવામાં આવેલ ભૌતિક લક્ષ્યાંક સામે થયેલ પ્રગતિ નીચે મુજબ છે.

અનુક્રમ	વર્ષ	ભૌતિક લાભાર્થી લક્ષ્યાંક અને સિદ્ધિ		
		લાભાર્થી લક્ષ્યાંક	લાભાર્થી સિદ્ધિ	લાભાર્થી સિદ્ધિ ટકામાં
૧	૨૦૧૮-૧૯	૬૪૫૪૦૫૦	૫૨૦૬૨૨૯	૮૦.૬૦
૨	૨૦૧૯-૨૦	૫૮૩૨૯૩૨	૫૦૮૬૬૯૦	૮૭.૨૧
૩	૨૦૨૦-૨૧	૫૭૩૬૧૧૧	૫૨૭૫૬૦૨	૯૧.૯૭
૪	૨૦૨૧-૨૨	૫૪૩૬૦૫૬	૫૩૩૧૫૪૩	૯૮.૦૮
૫	૨૦૨૨-૨૩	૩૮૬૪૮૩૩	૩૬૭૯૦૭૮	૯૫.૧૯

વિભાગ-૩

મહત્વના કાર્યક્રમ પરત્વે કામગીરી સમીક્ષા

પૂરક પોષણ કાર્યક્રમ :-

પોષણ કાર્યક્રમએ રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિનો એક ભાગ છે. સંકલિત બાળ વિકાસ સેવા યોજના હેઠળ વિવિધ સેવાનું પેકેજ પુરૂ પાડવામાં આવે છે. સંકલિત બાળ વિકાસ સેવા યોજના એ લાભાર્થીલક્ષી પોષણ કાર્યક્રમ છે. સમાજના ૬ માસથી ૬ વર્ષ સુધીની વયના બાળકો તથા સગર્ભા/ધાત્રી માતાઓમાં પ્રવર્તતા કુપોષણને નિવારવા માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ ઉણપ દૂર કરવા માટે પોષણ કાર્યક્રમનું આયોજન તથા અમલીકરણ કરવામાં આવે છે. આ કાર્યક્રમ હેઠળ ૬ માસ થી ૬ વર્ષની વયના સામાન્ય વજનવાળા બાળકો અને ઓછા વજનવાળા બાળકોને ૫૦૦ કેલેરી અને ૧૨ થી ૧૫ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે. અને અતિ ઓછા વજનવાળા બાળકોને ૮૦૦ કેલેરી અને ૨૦ થી ૨૫ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે, જ્યારે સગર્ભા-ધાત્રી માતા અને કિશોરીઓને આયોજના હેઠળ ૬૦૦ કેલેરી અને ૧૮ થી ૨૦ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવો પોષણયુક્ત આહાર આપવામાં આવે છે.

ભારત સરકારશ્રીના નક્કી થયેલ દર મુજબ અત્રેની કચેરીના સુધારા પરિપત્ર તા. ૧૭/૧૦/૨૦૧૯ થી પૂરક પોષણ યોજના માટે પુનઃસુધારેલ દર નીચે મુજબ નક્કી કરેલ છે જે તમામ જિલ્લાઓમાં અમલમાં મૂકાયેલ છે.

લાભાર્થી વર્ગ	સુધારેલ દર (પ્રતિ લાભાર્થી પ્રતિ દિન)	કેલેરી (કેલેરી)	પ્રોટીન (ગ્રામ)
બાળકો (૬ માસ થી ૭૨ માસ)	રૂ ૮.૦૦	૫૦૦	૧૨-૧૫
અતિ ઓછા વજનવાળા બાળકો (૬ માસથી ૭૨ માસ)	રૂ ૧૨.૦૦	૮૦૦	૨૦-૨૫
સગર્ભા-ધાત્રી માતા અને કિશોરીઓ	રૂ ૯.૫૦	૬૦૦	૧૮-૨૦

પૂરક પોષણ કાર્યક્રમ હેઠળ અમલી યોજનાઓ :

૧ .બાળકો માટે ગરમ ભોજન અને ફળ-:

આંગણવાડીમાં આવતા ૩ વર્ષથી ૬ વર્ષના તમામ બાળકોને સવારે ગરમ નાસ્તો અને બપોરનું એક સમયનું ગરમ ભોજન તૈયાર કરી આપવામાં આવે છે. ભારત સરકારની માર્ગદર્શક સુચનાઓ તેમજ **NFSA** એક્ટને ધ્યાને લેતા આંગણવાડીમાં આવતા ૩ થી ૬ વર્ષના તમામ બાળકોને સવાર અને બપોરના ગરમ ભોજન માંથી ૫૦૦ કેલરી અને ૧૨-૧૫ પ્રોટીન મળી રહે તે મુજબ તેઓ માટે પૌષ્ટિક મેનુ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. આ સાથે આ બાળકોને અઠવાડિયામાં ૨ દિવસ ફળ આપવામાં આવે છે.

૨. ટેકહોમ રેશન :-

સંકલિત બાળ વિકાસ યોજના હેઠળ ૬ માસથી ૩ વર્ષ સુધીના તમામ બાળકો, ૩ વર્ષથી ૬ વર્ષના અતિઓછા વજનવાળા બાળકો, સગર્ભા સ્ત્રીઓ, ધાત્રી માતાઓ અને કિશોરી લાભાર્થીઓને પૂરક પોષણ આહાર તરીકે બાલશક્તિ, માતૃશક્તિ અને પૂર્ણશક્તિ ટેક હોમ રેશન(**THR**) તરીકે આપવામાં આવે છે. હાલમાં ટેક હોમ રેશનના ઉત્પાદન અને વિતરણની વ્યવસ્થા ગુજરાત કોઓપરેટીવ મિલ્ક માર્કેટિંગ ફેડરેશન (**GCMMF**)મારફતે કરવામાં આવેલ છે,. જેમાં લાભાર્થીને નિર્ધારિત પ્રોટીન, કેલરી અને માઈક્રોન્યુટ્રીશન મળી રહે તે રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલ છે, જે નીચે મુજબ છે

- **બાલશક્તિ** :-૬ માસથી ૩ વર્ષના વય જૂથના બાળકોનું પોષણસ્તર ઉચું લાવવા માટે વિશેષ પૂરક આહાર “બાલશક્તિ” તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે .આ માટે સામાન્ય વજનવાળા ૬ માસ થી ૩ વર્ષના બાળકો કે જેમને ૫૦૦ કેલરી અને ૧૦-૧૨ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તે માટે બાલશક્તિના ૫૦૦ ગ્રામના ૭ પેકેટ,તેમજ અતિઓછા વજનવાળા ૬ માસથી ૩ વર્ષના બાળકોને ૮૦૦ કેલરી અને ૨૦-૨૫ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તે બાળકોને ૫૦૦ ગ્રામના ૧૦ પેકેટ અને ૩ વર્ષથી ૬ વર્ષના અતિઓછા વજનવાળા બાળકોને ૫૦૦ગ્રામના ૪ પેકેટ ટેક હોમ રેશન આપવામાં આવે છે .
- **માતૃશક્તિ** :-પૂરક પોષણ યોજના હેઠળ સગર્ભા અને ધાત્રીમાતાઓને ૬૦૦ કેલરી અને ૧૮-૨૦ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવા પોષણયુક્ત આહાર ટેકહોમ રેશન તરીકે આપવામાં આવે છે.સગર્ભા અને ધાત્રીમાતાઓને માતૃશક્તિના ૧ કિ.ગ્રાના ૪ પેકેટ ટેકહોમ રેશન તરીકે આપવામાં આવે છે.
- **પૂર્ણશક્તિ** :- પૂરક પોષણ યોજના હેઠળ કિશોરીઓને ૬૦૦ કેલરી અને ૧૮-૨૦ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહે તેવા પોષણયુક્ત આહાર ટેકહોમ રેશન તરીકે આપવામાં આવે છે.કિશોરીઓને પૂર્ણશક્તિના ૧ કિ.ગ્રાના ૪ પેકેટ ટેક હોમ રેશન તરીકે આપવામાં આવે છે.

હાલમાં તમામ જિલ્લામાં ટેક હોમ રેશનના ઉત્પાદન અને વિતરણની વ્યવસ્થા **GCMMF** મારફતે તમામ ઘટકોમાં કરવામાં આવેલ છે.જે અન્વયે નવેમ્બર-૨૩ અંતિત અંદાજીત કુલ ૧૭.૩૩ લાખ લાભાર્થીઓને ટેકહોમ રેશન હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલ છે.

૩. દૂધ સંજીવની યોજના :-

રાજ્યના ૨૦ જિલ્લાઓના ૧૦૫ આદિજાતિ ઘટકોમાં અને ૩૬ વિકાસશીલ ઘટકો મળી કુલ ૧૪૧ ઘટકોમાં દુધ સંજીવની યોજના અમલમાં છે. આંગણવાડી કેન્દ્રોમાં આપતા ૬ માસથી ૬ વર્ષના બાળકોને અઠવાડિયામાં ૫ દિવસ ૧૦૦મિલી.પેશ્યુરાઈઝડ ફ્લેવર્ડ ફોર્ટીફાઈડ દૂધ આપવામાં આવે છે અને સગર્ભા, ધાત્રી, માતાઓને અઠવાડિયામાં ૨ દિવસ ૨૦૦ મી.લી પેશ્યુરાઈઝડ ફ્લેવર્ડ ફોર્ટીફાઈડ દૂધ આપવામાં આવે છે. જે અન્વયે નવેમ્બર-૨૩ અંતિત અંદાજીત કુલ ૧૦.૦૭ લાખ લાભાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવેલ છે.

૪. પોષણ સુધા યોજના :-

સ્ત્રીના જીવનમાં સગર્ભા અને ધાત્રી અવસ્થા ખુબ મહત્વપૂર્ણ છે. આ અવસ્થા દરમિયાન માતાઓને ગર્ભમાં રહેલ શિશુના વિકાસ અને જન્મબાદ સ્તનપાન કરાવવા માટે વધુ પ્રમાણમાં પોષણની જરૂરીયાત રહે છે જેને ધ્યાને લેતા, ગુજરાત સરકાર દ્વારા વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી રાજ્યના તમામ ૧૪ આદિજાતિ જિલ્લાના તમામ ૧૦૬ આદિજાતિ ઘટકોમાં આ યોજના ચાલુ કરવામાં આવેલ છે. જે અંતર્ગત આંગણવાડી કેન્દ્રમાં નોંધાયેલ તમામ સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓને આંગણવાડી કેન્દ્ર ઉપર જ રોજ એક વખત સંપૂર્ણ ભોજન આપવામાં આવે છે, તથા તેની સાથે-સાથે ફોલિક એસીડ (આઈ.એફ.એ.) અને કેલ્શિયમની ગોળી પણ આપવામાં આવે છે. જે અન્વયે નવેમ્બર-૨૩ અંતિત અંદાજીત કુલ ૬૫૬૧૯ લાભાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવેલ છે.

૫. ઇડલી કુકર, સ્ટવ, ગેસ કનેક્શન વગેરે સુવિધાઓ :-

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં આંગણવાડી કેન્દ્રોમાં ગેસ કનેક્શન, ગેસ સ્ટવ અને ઇડલીકુકર પુરા પાડવા માટે તેમજ રિપેરીંગ ખર્ચ માટે રૂ. ૩૯૭.૫૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. તેમજ આંગણવાડી કેન્દ્રોમાં ગેસ રીફીલીંગ ખર્ચ માટે આંગણવાડી કેન્દ્ર દીઠ રૂ. ૧૦૫૦ /- લેખે વાર્ષિક ૩ બોટલ મુજબ કુલ રૂ. ૧૬૭૬.૫૮ લાખ મળી કુલ ૨૦૭૪.૦૮ લાખ જેટલો ખર્ચ થવા સંભવ છે.

૬. મુખ્યમંત્રી માતૃશક્તિ યોજના :

પ્રથમ વખત સગર્ભાવસ્થાની નોંધણીથી સંભવિત પ્રસુતિની તારીખ સુધી તેમજ પ્રથમ બાળકના જન્મથી ૨ વર્ષ સુધીના બાળકની માતાની આંગણવાડીમાં નોંધણી ફરજિયાત, આધારકાર્ડ ટેકો આઈડી સાથે લીંક હોવું જોઈએ. વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી રાજ્યના તમામ જિલ્લાઓના આંગણવાડી કેન્દ્રમાં પ્રથમ વખત સગર્ભાવસ્થાની નોંધણીથી સંભવિત પ્રસુતિની તારીખ સુધી તેમજ પ્રથમ બાળકના જન્મથી ૨ વર્ષ સુધીના બાળકની માતાઓને દર માસે એક્સ્ટ્રા રો રેશનમાં ૧ કિલો તુવેરદાળ, ૨ કિલો ચણા. ૧ કિલો ફોર્ટીફાઈડ સીંગતેલ આપવામાં આવે છે. જે અન્વયે નવેમ્બર-૨૩ અંતિત અંદાજીત કુલ ૫.૧૧ લાખ લાભાર્થીઓ નોંધાયેલ છે.

૭. અન્ય મુખ્ય યોજનાઓની વિગતો:-

૭.૧ નવા નંદધર બાંધકામ:- રાજ્યમાં આંગણવાડી કેન્દ્રોને નંદધર નામ આપવામાં આવેલ છે. ગુજરાત રાજ્યમાં મંજૂર થયેલ કુલ ૫૩૦૨૯ આંગણવાડી કેન્દ્રો પૈકીની તમામ આંગણવાડીઓ કાર્યાન્વિત છે. રાજ્યમાં ૩૮૪૦૩ આંગણવાડી કેન્દ્રો પોતાના મકાનમાં બેસે છે અને ૧૪૬૨૬ આંગણવાડી કેન્દ્રો ભાડાના તથા અન્ય મકાનમાં કાર્યરત છે.

સને ૨૦૨૪-૨૫ માં રાજ્ય સરકાર દ્વારા મોડ્યુલર પદ્ધતિથી ૮૦૦ “નંદધર” બનાવવાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં કુલ રૂ. ૧૮.૦૦ લાખની યુનિટ કોસ્ટ નિયત કરેલ છે. જે અન્વયે સન ૨૦૨૪-૨૫ ના બજેટમાં રૂ. ૧૪૪૦૦.૦૦ લાખની નવી બાબત તરીકે જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

૭.૨ મોડ્યુલર ઘટક કચેરી બાંધકામ

ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલ દરેક તાલુકાના દરેક ઘટકમાં ૧૦૦ થી ૧૫૦ આંગણવાડી કેંદ્રોને ધ્યાનમાં રાખી ઘટક કચેરી બનાવવામાં આવે છે. સદર ઘટકમાં ફરજ બજાવતા સી.ડી.પી.ઓશ્રીએ તેઓના તાબા હેઠળની આંગણવાડી કેંદ્રોની મુલ્યાંકન કામગીરી, વહીવટી, યોજનાકીય તથા હિસાબી કામગીરી કરવાની રહે છે, ઘટકને લગત તમામ રેકર્ડ, રજીસ્ટરો વિગેરે માટેની જાળવણી કરવાની રહે છે. જેમાં સી.ડી.પી.ઓશ્રી અને તેમના તાબા હેઠળના સ્ટાફની બેઠક વ્યવસ્થા, મિટીંગ હોલ, શૌચાલયની સુવિધા વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

આ અંગે મોડ્યુલર પદ્ધતિથી અંદાજીત યુનિટ કોસ્ટ રૂ. ૬૦.૦૦ લાખ નિયત કરવામાં આવેલ છે. આમ સને ૨૦૨૪-૨૫ માટે રાજ્યમાં ૨૫ ઘટક કચેરી માટે રૂ. ૧૫૦૦.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ નવી બાબત તરીકે જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

૭.૩ ઘટક અને સેજા કચેરીનું વાર્ષિક મેઈનટેનન્સ અને રિપેરીંગ:

રાજ્યમાં પોતાના સરકારી મકાન ધરાવતી કચેરીમાં વાર્ષિક મેઈનટેનન્સ તરીકે માર્ગ અને મકાન વિભાગના વર્ષ-૨૦૦૮ના ઠરાવ અનુસાર હયાત સરકારી કચેરીના વાર્ષિક મેઈનટેનન્સ માટે પ્રતિ ચો.મી રૂ. ૧૮૩.૦૦ ની જોગવાઈ સુચવેલ છે. જેમાં બારી અને દરવાજાનું રિપેરીંગ, પ્લમ્બીંગને લગત કામગીરી, ફ્લોરીંગ, પ્લાસ્ટરીંગ, કલર કામ, છત રિપેરીંગ અને ઇલેક્ટ્રીફિકેશનને લગત કામગીરીનો સમાવેશ થાય છે.

૭.૪ ઘટક કચેરીનું રિનોવેશન

રાજ્યમાં જે ઘટક કચેરીઓને લાંબા સમય સુધી બેઠક વ્યવસ્થા ફાળવેલ હોય તેવી કચેરીઓ માટે સદર નવી બાબત સુચવેલ છે. આ કચેરીઓમાં પડતી વધારાની જરૂરીયાત જેમ કે મોટા સમારકામની જરૂરીયાત, જરૂરી ફર્નિચરની ખરીદી વગેરે જેવી વસ્તુઓ માટે પ્રતિ ઘટક કચેરી દીઠ રૂ. ૫.૦૦ લાખ નવી બાબત સુચવેલ છે.

૭.૫ આઈસીડીએસ તાલીમ કાર્યક્રમ

- આંગણવાડી કેન્દ્રોના મુખ્યસેવિકા, આંગણવાડી કાર્યકર, તથા આંગણવાડી તેડાગર બહેનોની સમયાંતરે ક્ષમતાવર્ધન કરવા માટે દર બે વર્ષે એકવાર રીફ્રેશર તાલીમ માટે રૂ. ૮૫ લાખની જોગવાઈ. ૧૬૦.
- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માટે ૧૪ આદિજાતિ જિલ્લા સિવાયના જિલ્લા તથા કોર્પોરેશનમાં-સ્તનપાન તાલીમ માટે તાલીમ કરવા માટે રૂ. ૬૧ લાખની નવી બાબત રજૂ કરે. ૩૮૭.૯૯.
- આંગણવાડી તેડાગર બહેનોને રસોઈ તાલીમ માટે રૂ. ૨૩.૦૦ લાખની જોગવાઈ
- **CCCD (ચાઈલ્ડ કેર ડિપ્લોમાં) કોર્સ:**— આંગણવાડી કાર્યકર બહેનોને ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી સંચાલિત “Certificate in Child Care and Development (CCCD)” નો ડીપ્લોમાં કોર્સ કરાવવામાં આવે છે. ડૉ.બાબા સાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી સંલગ્ન CCCD અભ્યાસક્રમમાં ધોરણ ૧૨ પાસ ઉમેદવારો અરજી કરી શકે છે. યુનિવર્સિટી તરફથી વર્ષમાં બે વખત અભ્યાસક્રમ માટે ફોર્મ ભરવા માટે જાહેરખબર આપવામાં આવે છે ત્યારે ઉમેદવારોએ નામાંકન કરવાનું રહે છે. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં આ તાલીમ માટે રૂ. ૧.૦૦ લાખની સૂચિત જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

૭.૬ રીવાઈઝ સ્કીમ ફોર એડોલેશન્ટ ગર્લ્સ –(SAG):-

જાન્યુ-૨૦૨૩ થી રાજ્યના એસ્પીરેશનલ જિલ્લા દાહોદ અને નર્મદામાં ૧૪ થી ૧૮ વર્ષની તમામ કિશોરીઓ માટે રીવાઈઝ એસ.એ.જી યોજના અમલી બની છે. આ યોજના હેઠળ પોષણ અને બિન-પોષણ સેવાઓ આપવામાં આવે છે. પુરક પોષણ સેવામાં વાર્ષિક ૩૦૦ દિવસ માટે રૂ.૯.૫/- લેખે કિશોરીઓને પુરક પોષણ આપવામાં આવે છે, જેમાં ભારત સરકાર અને ગુજરાત સરકારનો ફાળો ૫૦:૫૦ મુજબ છે. બિન-પોષણ સેવામાં જીવન કૌશલ્ય તાલીમ, આરોગ્ય તપાસ તેમજ જાહેર સ્થળોની મુલાકાત જેવી સેવાઓ આપવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં રૂ.૨૯૫૩.૮૮ લાખની બજેટ જોગવાઈ મંજૂર થયેલ છે અને વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ.૧૯૭૩.૩૬ લાખની સુચિત બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

૭.૭ પુર્ણા યોજના:-

એપ્રિલ-૨૦૧૮ થી રાજ્યમાં પૂર્ણા યોજના અમલી છે. આ યોજના હેઠળ પોષણ અને બિન-પોષણ સેવા આપવામાં આવે છે. રાજ્યના દાહોદ અને નર્મદા જિલ્લા સિવાયના તમામ જિલ્લા અને કોર્પોરેશન વિસ્તારમાં ૧૫ થી ૧૮ વર્ષની શાળાએ જતી તેમજ ના જતી કિશોરીઓને પુરક પોષણ સેવામાં લાભાર્થી દીઠ રૂ. ૯.૫૦ લેખે ૩૦૦ દિવસ માટે પૂરક પોષણ આપવામાં આવે છે.

➤ બિન-પોષણ સેવાઓ જેવી કે જીવન કૌશલ્ય, તાલીમ, પોષણ આરોગ્ય, શિક્ષણ, વોકેશનલ તાલીમ વગેરે સેવાઓ આપવામાં આવે છે. બિન-પોષણ સેવાઓ માટે પ્રતિ માસ પ્રતિ ચોથા મંગળવારે પૂર્ણા દિવસની ઉજવણી માટે પ્રતિ આંગણવાડી દીઠ રૂ.૧૪૦ ની જોગવાઈ કરેલ છે. પુર્ણા યોજના ૧૦૦% સ્ટેટ બર્ડન છે. એટલે કે આ યોજનામાં કેન્દ્ર સરકારનો કોઈ ફાળો નથી.

➤ વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં ૧૦૦ % સ્ટેટ બર્ડન રૂ.૩૩૬૯૪.૩૮ લાખ ચાલુ બાબત તરીકે બજેટ જોગવાઈ મંજૂર થયેલ છે. સદર જોગવાઈ પૈકી રૂ.૧૦૦૦.૦૦ લાખ પૂર્ણા ૨.૦ યોજના અન્વયે સને ૨૦૨૩-૨૪ ની નવી બાબતે મંજૂર થયેલ છે.

➤ વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં ૧૦૦ % સ્ટેટ બર્ડન રૂ.૩૪૪૦૭.૩૭ લાખ ચાલુ બાબત તરીકે સુચિત બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે અને નવી બાબતે કુલ રૂ.૧૯૭૪૫. લાખની જોગવાઈ સુચિત કરેલ છે.

૮. માતા યશોદા એવોર્ડ

આંગણવાડી કાર્યકર અને તેડાગર બહેનોની શ્રેષ્ઠ કામગીરી માટે “માતા યશોદા એવોર્ડ”

આંગણવાડી કાર્યકર અને તેડાગરની શ્રેષ્ઠ કામગીરીને બિરદાવવાના આશયથી માતા યશોદા એવોર્ડની યોજના રાજ્ય સરકારના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના તા. ૨૫/૭/૨૦૦૭ ના ઠરાવથી અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. આ કાર્યરત આંગણવાડી કેન્દ્રો પરના માનદ કાર્યકર અને તેડાગર આ યોજનાના લાભાર્થી અને તંત્ર વચ્ચેની કડી છે. આ માનદ કાર્યકરોની સેવાઓને વધુ સુદૃઢ બનાવવા અને વધુ કાર્યદક્ષતાથી સેવાઓ પુરી પાડે તે માટે તેઓને પ્રોત્સાહન પુરુ પાડવાના આશયથી રાજ્ય સરકાર તરફથી માતા યશોદા એવોર્ડ આપવામાં આવે છે. તા. ૧૯/૦૮/૨૦૨૦ ના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના ઠરાવ મુજબ માતા યશોદા એવોર્ડ અંતર્ગત મુખ્ય

સેવિકાને રાજ્ય કક્ષાના એવોર્ડ માટે મુખ્ય સેવિકાને રૂ.૬૧૦૦૦/-, આંગણવાડી કાર્યકરને રૂ.૫૧૦૦૦/- અને આંગણવાડી તેડાગરને રૂ.૩૧૦૦૦/-, જિલ્લા/મહાનગરપાલિકા કક્ષાના એવોર્ડ માટે મુખ્ય સેવિકાને રૂ. ૪૧૦૦૦/-, આંગણવાડી કાર્યકરને રૂ.૩૧૦૦૦/-, અને આંગણવાડી તેડાગરને રૂ.૨૧૦૦૦/- તેમજ જિલ્લા/મહાનગરપાલિકાના ઘટક કક્ષાના એવોર્ડ માટે આંગણવાડી કાર્યકરને રૂ. ૨૧૦૦૦/- અને આંગણવાડી તેડાગરને રૂ. ૧૧૦૦૦/- આપવામાં આવે છે. અને પાત્રતા ધરાવવા અંગેના નિયત માપદંડો નીચે મુજબ છે.

માતા યશોદા એવોર્ડ માટે કામગીરીના માપદંડો

- ❖ આંગણવાડી કેન્દ્રના લાભાર્થીઓની નોંધણી
- ❖ પુરક પોષણ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલ લાભાર્થી
- ❖ લાભાર્થીઓને આપવામાં આવેલ આરોગ્ય સંબંધિત સેવાઓ
- ❖ ગ્રોથ મોનીટરીંગ
- ❖ રેકર્ડ રજીસ્ટર તેમજ અન્ય ખાદ્ય સામગ્રીની જાળવણી
- ❖ આંગણવાડી કેન્દ્રમાં લાભાર્થીઓને અનુરૂપ મહત્વના દિવસ અને સપ્તાહની ઉજવણી
- ❖ લોક સહકાર
- ❖ આઈ.સી.ડી.એસ.ને સંબંધિત અન્ય યોજનાઓના અમલીકરણ બાબત
- ❖ પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ અભ્યાસક્રમનું મુલાકાત દરમિયાન મોનીટરીંગ તેમજ પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ કીટના ઉપયોગ અંગે મુલાકાત દરમિયાન માર્ગદર્શન

ICDS(CAS)અંતર્ગત ૧૦ રજીસ્ટર અંગેની સૂચવ્યા મુજબ દૈનિક કામગીરી

ઉપરોક્ત એવોર્ડ જુદી જુદી કક્ષાએ નક્કી કરેલ જુદીજુદી કમિટીઓ દ્વારા નક્કી કરી આપવામાં આવે છે. આ માટે ચાલુ વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં રૂ.૧૮૬.૫૧ લાખની જોગવાઈ મંજૂર થયેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં ૧૮૮.૨૪ લાખની લાખની જોગવાઈ સૂચવવામાં આવેલ છે.

૯ માતા યશોદા ગૌરવ નિધિ :

- ❖ માતા યશોદા ગૌરવનિધિ વિમા યોજના અંતર્ગત આંગણવાડી કાર્યકરો તથા તેડાગર બહેનોને વિમા કવચ પુરૂ પાડવાના હેતુથી રૂ.૫૦/- નો ફાળો રાજ્ય સરકાર અને બાકીના રૂ.૫૦નો ફાળો વિમા પોલીસી ધારક આંગણવાડી કાર્યકર/તેડાગર બહેનોએ ચૂકવવાનો રહે છે. આમ માસિક રૂ.૧૦૦ના પ્રિમિયમ પૈકી રૂ.૧૭ ની રકમ વિમા પેટે તથા બાકી રહેતી રૂ.૮૩ ની રકમ વિમા ધારકની બચત તરીકે જમા થાય છે. વિમા ધારક વય નિવૃત્ત થાય ત્યારે તેના ખાતે તેની થયેલ બચત રકમ વ્યાજ સહિત મળવાપાત્ર થાય છે. જો વિમા ધારક વય નિવૃત્ત પહેલાં અવસાન પામે તો રૂ.૫૦,૦૦૦ અને બચત રકમ વ્યાજ સહિત આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માટે રૂ.૬૨૫.૫૫ લાખની જોગવાઈ મંજૂર થયેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ.૬૨૫.૫૫ લાખની જોગવાઈ સૂચવવામાં આવેલ છે.

આઈ.સી.ડી.એસ. નવી બાબત ૨૦૨૪-૨૫ (રૂ.લાખમાં)

ક્રમ	વિષય	રકમ
૧	આંગણવાડી માટે ગ્રોથ મોનીટરીંગ ડિવાઈસ	૧૪૪૦.૦૦
૨	જિલ્લા, ઘટક અને સેજા કક્ષાએ કુપોષિત બાળકોની સંભાળ માટે C-MAMની તાલીમ આપવા માટેની નવી બાબત	૬૦૫.૦૦
૩	પોષણ અભિયાન અંતર્ગત આંગણવાડી કેન્દ્રો માટે 5G સ્માર્ટફોન માટેની નવી બાબત	૫૮૩૨.૦૦
૪	પૂર્ણશિક્ષિત ટેક હોમ રેશનમાં આયુષ કમ્પોનન્ટનો ઉમેરો કરવા બાબત	૧૯૪.૦૦
૫	ઘટક કચેરીઓના નવીનીકરણ માટેની નવી બાબત	૧૦.૦૦
૬	ઘટક કચેરી અને સેજા કચેરીનું વાર્ષિક રીપેરીંગ અને મેઇન્ટેનન્સ અંગેની નવી બાબત	૪૬.૦૦
૭	આઈ.ટી. સંસાધનો(આઈ.ટી. એક્શન પ્લાન) સાથે જીલ્લા તંત્ર અને કચેરીઓને મજબૂત બનાવવા બાબત.	૮૩૩.૦૦
૮	જોબ/ઓરીએન્ટેશન તાલીમ માટેની નવી બાબત	૨૦૬૫.૦૦
૯	આંગણવાડી કાર્યકરોની IYCF તાલીમ માટેની નવી બાબત	૩૬૭.૦૦
૧૦	મોડ્યુલર ઘટક કચેરીનાં બાંધકામ અંગેની નવી બાબત	૧૫૦૦.૦૦
૧૧	વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ (૧૦૦% સ્ટેટ બર્ડન) મોડ્યુલર આંગણવાડી કેન્દ્રોના બાંધકામ અંગેની નવી બાબત.	૨૦૦૦૦.૦૦
૧૨	આંગણવાડી કેન્દ્રોમાં Wi-Fi કનેક્શન અને રીકરીંગ કોસ્ટ સાથેની સુવિધા અંગેની નવી બાબત	૧.૦૦
	કુલ	૩૨૮૯૩.૦૦

કમિશ્નર મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી

(મહિલા વિંગ)

કમિશ્નરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરીની સ્થાપના મહિલાઓના કલ્યાણ, સશક્તિકરણ અને બહુઆયામી વિકાસ માટે ઓક્ટોબર-૧૯૮૮ થી કરવામાં આવેલ છે. મહિલાઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે કાર્ય કરતી નોંધાયેલ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ મહિલા વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે, જિલ્લા વિવિધલક્ષી મહિલા કલ્યાણ કેન્દ્રો જિલ્લા કક્ષાએ તેમજ વિવિધલક્ષી મહિલા કલ્યાણ કેન્દ્રો પારીવારીક ઝઘડામાં માર્ગદર્શક બની તેનો કાર્યક્રમ અમલી બનાવી શકે.

મહિલા મંડળો દ્વારા ચાલતા સિવણ વર્ગો દ્વારા મહિલાઓને સ્વરોજગારીથી આત્મનિર્ભર બને તે હેતુસર કમિશ્નરશ્રી, મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી દ્વારા નાણાકીય સહાય પુરી પાડવામાં આવે છે તેમજ પારીવારીક હિંસાઓ સામે સ્ત્રીરક્ષણ અધિનિયમ-૨૦૦૫ અંતર્ગત દહેજ પ્રતિબંધક અધિકારી સહ-રક્ષણ અધિકારીની નિમણૂક કરવામાં આવેલ છે.

મહિલાઓને થતા અત્યાચાર સામે મહિલાઓને તમામ પ્રકારની સુવિધા જેવી કે, આશ્રય, તબિબી,કાયદાકીય, અને મનોવૈજ્ઞાનિક પરામર્શ જેવી તમામ સુવિધા એક જ સ્થળેથી મળી રહે તેવા ઉમદા આશયથી ભારત સરકારશ્રીની સખી-વન સ્ટોપ સેન્ટર યોજના ગુજરાતના તમામ જિલ્લા ખાતે અમલમાં મુકેલ છે.

ભારત સરકારશ્રીના મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયની “બેટી બચાવો બેટી પઢાવો” યોજના હાલ ગુજરાતરાજ્યના કુલ ૨૨ જિલ્લામાં કાર્યરત છે. ભારત સરકારશ્રીના મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયની “બેટી બચાવો બેટી પઢાવો” યોજનાને પ્રોત્સાહન મળી રહે તે હેતુથી સમાજમાં દિકરીઓના જન્મદર, શિક્ષણ દરમાં વધારો થાય તેમજ બાળ લગ્ન અટકે તેવા ઉમદા આશયથી તા:-૦૨/૦૮/૨૦૧૯ થી વ્હાલી દિકરી યોજના અમલમાં મુકેલ છે.

રાજ્યમાં ઘરેલું હિંસાથી પીડિત મહિલાઓ, અનૈતિક દેહવિક્રય સાથે સંકળાયેલ મહિલાઓ તેમજ અનાથ બહેનો, એચ.આઈ.વી ગ્રસ્ત અને એચ.આઈ.વી પોઝીટીવ મહિલાઓ અને માનસિક બિમાર બહેનો હેતુ આશ્રય આપવા તેમજ તેઓના પુનઃસ્થાપન હેતુના ઉમદા આશયથી નારી સંરક્ષણ ગૃહો/કેન્દ્રો કાર્યરત છે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા ગ્રામ્યકક્ષાએ મહિલાઓનો સર્વાંગી વિકાસ અને સશક્તિકરણ માટે જિલ્લા કક્ષાએ તેમજ તાલુકાકક્ષાએ મહિલા શક્તિ કેન્દ્રો શરૂ કરવા માટે (MSK) “ મહિલા શક્તિ કેન્દ્ર” યોજના અમલમાં મુકેલ છે.

કમિશ્નર મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી-ગાંધીનગર (મહિલા વિંગ) હેઠળ “ગુજરાત મહિલા વિકાસ પુરસ્કાર” યોજના અંતર્ગત મહિલાઓના સર્વાંગી વિકાસના ક્ષેત્રમાં કામગીરી કરતા/કરતી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને મહિલા સામાજિક કાર્યકરને પ્રોત્સાહન સ્વરૂપે પારિતોષીક (એવોર્ડ) આપવાની યોજના અમલમાં છે.

કમિશ્નર મહિલા અને બાળ વિકાસની કચેરી-ગાંધીનગર (મહિલા વિંગ) ના તાબા હેઠળ જિલ્લા કક્ષાએ જિલ્લા મહિલા અને બાળ અધિકારીશ્રીની કચેરીઓ કાર્યરત છે. સમાજમાં મહિલાઓને સ્પર્શતા પ્રશ્નો તથા તેઓના વિકાસ

માટેની પ્રવૃત્તિઓને લગતી માહિતી એકત્રીત કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત મહિલાઓના સંદર્ભમાં સમાજમાં લોકોના વલણમાં પરિવર્તન કરવામાં આવે તે હેતુથી પ્રચાર-પ્રસાર, જાગૃતિ શિબિરો કરવામાં આવે છે.

કામગીરી:-

વિવિધલક્ષી મહિલા કલ્યાણ કેન્દ્ર

વિવિધલક્ષી મહિલા કલ્યાણ કેન્દ્ર યોજના ૨૦૦૬ થી અમલમાં છે. મહિલાઓને કાનૂની સમસ્યાઓ માટે માર્ગદર્શન અને રોજગારી માટે તાલીમ આપવામાં આવે છે. હાલમાં આવા ૩૦ જિલ્લા કેન્દ્રો, શહેરી વિસ્તાર અને તાલુકાના ૨૦૫ મળી કુલ ૨૩૫ વિવિધલક્ષી મહિલાકલ્યાણ કેન્દ્રો કાર્યરત છે. આ યોજના અન્વયે મહત્તમ મર્યાદાના ૭૫% અનુદાન અને માનદવેતન પેટે ૧૦૦% અનુદાન ચુકવવામાં આવે છે. વિસ્તરણ અધિકારીશ્રી દ્વારા ઓડીટ થયા બાદ અનુદાનનું ચુકવણું કરવામાં આવે છે.

વિવિધલક્ષી મહિલાકલ્યાણ કેન્દ્રો દ્વારા ઇન્ફોર્મેશન એજ્યુકેશન એન્ડ કોમ્યુનિકેશન હેઠળ પત્રિકાઓ, પેમ્ફ્લેટો વગેરે રાજ્યના પ્રજાજનોને બહોળી જાણકારીનાં હેતુસર કેન્દ્ર દ્વારા પ્રકાશિત કરીને તેઓ દ્વારા તેનો બહોળો પ્રચાર કરવામાં આવે છે. રાજ્ય સરકારશ્રી દ્વારા ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫ હેઠળ સર્વિસ પ્રોવાઈડર તરીકે ૨૩૫ સેન્ટોરોને નિયુક્ત કરવામાં આવી છે.

- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ.૪૨૯.૦૦લાખની બજેટ જોગવાઈ સુચવેલ છે.

ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫

ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫ હેઠળ સ્ત્રીઓને થતી કૌટુંબિક/પારિવારીક હિંસા રોકવા તેમજ ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫ કાયદાના સુચારૂ અમલીકરણના સંદર્ભમાં વિચારણા કરતાં આ કાયદાની બહોળી પ્રસિદ્ધિ થાય તે આવશ્યક છે. તેથી જન જાગૃતિ અભિયાન/ઝુંબેશ હાથ ધરવી/શિબિરો/વર્કશોપનું આયોજન કરવું, પ્રચાર-પ્રસારના માધ્યમથી જાગૃતિ કાર્યક્રમ કરવામાં આવે છે. ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ-૨૦૦૫ના કાયદાના અમલ કરવા માટે ૨૬૪ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને સર્વિસ પ્રોવાઈડર તરીકે નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે.

શક્તિ સદન:-

- મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં રહેલ મહિલાઓ માટે સ્વાધારગૃહ અને ટ્રાફિકિંગ અટકાવવા માટે ઉજ્જવલા યોજનાઓ કાર્યરત હતી. આ બંને યોજનાઓનો ઉદ્દેશ્ય તસ્કરી કરાયેલી મહિલાઓ સહિત મુશ્કેલીમાં મુકાયેલી મહિલાઓ માટે સલામત અને સુરક્ષિત વાતાવરણ ઊભું કરવાનો હતો અને આ રીતે તેમને તેમના મુશ્કેલ સંજોગોમાંથી બહાર આવવા અને પુનઃસ્થાપન કરવા માટે શક્તિ આપવાનો હતો. ભારત સરકાર દ્વારા મિશન શક્તિ અંતર્ગત વહીવટી કારણોસર સ્વધાર અને ઉજ્જવલા યોજનાને મર્જ કરી 'શક્તિ સદન' - સંકલિત રાહત અને પુનર્વસન ગૃહ' યોજના અમલમાં કરવામાં આવેલ છે.
- ભારત સરકારે ૬૦ % અને રાજ્ય સરકારશ્રીએ ૪૦ % ફાળો આપવાનો થાય છે.
- શક્તિ સદનમાં કોઈપણ વયની અપરિણીત છોકરીઓ/મહિલાઓ અને માતા સાથે ૧૨ વર્ષ સુધીના છોકરાઓને આશ્રય આપવામાં આવશે.

- હાલ રાજ્યમાં ૦૩ શક્તિ સદન આણંદ, ગાંધીનગર અને સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા ખાતે કાર્યરત છે.
- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ ની સૂચિત બજેટ જોગવાઈ કેન્દ્ર સરકારનો ફાળો રૂ.૧૮૧.૦૦ લાખ અને રાજ્ય સરકારનો ફાળો રૂ.૧૨૭.૦૦ લાખ એમ કુલ રૂ.૩૦૮.૦૦ લાખ જોગવાઈ કરેલ છે.

સખી નિવાસ:-

- ભારત સરકાર દ્વારા વર્કિંગ વિમેન હોસ્ટેલ યોજનાનું નામાભિધાન મિશન શક્તિ અંતર્ગત “સખી નિવાસ” કરવામાં આવેલ છે. મિશન શક્તિ હેઠળની પેટા-યોજના “સામર્થ્ય” હેઠળ સખી નિવાસ યોજના કામ કરતી મહિલાઓ માટે સલામત અને સુવિધાજનક રીતે સ્થિત આવાસની ઉપલબ્ધતાને પ્રોત્સાહન આપવાનું કામ કરે છે. કામ કરતી મહિલા, વિધવા, નિરાધાર, છૂટાછેડા લીધેલ, જુદી રહેતી પરણિત સ્ત્રીઓ, માટે રહેઠાણની વ્યવસ્થા છે.
- NGO, ઉદ્યોગગૃહો, રાજ્ય સરકાર સંચાલિત નિગમો, રાજ્ય સરકાર, યુનિવર્સિટી, સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ, સરકારી સંસ્થાઓ, વગેરે સંસ્થાઓ સખી નિવાસ ભાડેથી રાજ્યમાં કાર્યાન્વિત કરી શકશે.
- અમદાવાદ- ૩, વડોદરા- ૩, સુરત- ૧, રાજકોટ- ૨, ભાવનગર -૧, જામનગર -૧, કચ્છ-૧, મહેસાણા-૧, ગાંધીનગર-૧ મળી હાલ રાજ્યમાં ૧૪ સખી નિવાસ કાર્યરત છે.
- યોજના અંતર્ગત કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારનો ગ્રાન્ટ રેશિયો ૬૦:૪૦ લેખે રહેશે.
- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ ની સૂચિત બજેટ જોગવાઈ કેન્દ્ર સરકારનો ફાળો રૂ.૮૨૦૦.લાખ અને રાજ્ય સરકારનો ફાળો રૂ.૬૧.૦૦ લાખ એમ કુલ રૂ.૧૫૩.૦૦ લાખ જોગવાઈ કરેલ છે.

કુટુંબ સલાહ કેન્દ્રો:-

- કુટુંબ સલાહ કેન્દ્રોમાં કૌટુંબિક તથા સામાજિક વિવાદને લગતા પ્રશ્નો જેવા કે છૂટાછેડા, પારાવારીક કલહ, સ્ત્રીઓને માનસિક ત્રાસ, સ્ત્રીઓને સંપત્તિના પ્રશ્નોમાં અન્યાય વિગેરે પ્રશ્નોના નિરાકરણ લાવવા તથા સમાધાન કરાવવા કુટુંબ સલાહ કેન્દ્રો દ્વારા પ્રયત્નો હાથ ધરવામાં આવે છે. હાલ ગુજરાત રાજ્યમાં ૪ કુટુંબ સલાહ કેન્દ્ર કાર્યરત છે.
- સને ૨૦૨૪-૨૫ માટે રૂ. ૨૬.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.
- કુટુંબ સલાહ કેન્દ્રોને ગ્રાન્ટ-ઈન-કોડ-૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓને આધિન ૮૦% અનુદાન મંજૂર કરવામાં આવે છે.

પોલીસ બેઈઝ્ડ સપોર્ટ સેન્ટર:-

ગુજરાત રાજ્યના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ અને ગૃહ વિભાગના સંકલનમાં ઘરેલું હિંસા અને અન્ય સમસ્યાઓથી પીડિત અને જરૂરીયાતમંદ મહિલાઓ માટે કાઉન્સેલિંગ, માર્ગદર્શન અને સંસ્થાકીય મદદ પૂરી પાડવાના હેતુથી ગુજરાત રાજ્યમાં પોલીસ સ્ટેશન બેઈઝ્ડ સપોર્ટ સેન્ટર યોજના વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ થી શરૂ છે. પોલીસ બેઈઝ્ડ સપોર્ટ સેન્ટર યોજના અંતર્ગત ગુજરાતના ૩૩ જિલ્લાઓમાં ૬૫ સેન્ટર કાર્યરત છે.

પોલીસ બેઠ્ઠક સપોર્ટ સેન્ટર યોજના અંતર્ગત જે-તે જિલ્લા ખાતે નિર્ધારિત કરેલ પોલીસ સ્ટેશનમાં તાલીમબદ્ધ બે(૨) કાઉન્સેલરોની નિમણુંક કરવામાં આવેલ છે. જે અંતર્ગત ૬૫ સેન્ટરો ખાતે હાલના તબક્કે ૧૩૦ કાઉન્સેલર કાર્યરત છે.

યોજનાનો હેતુ:-

- હિંસાનો ભોગ બનેલ મહિલાઓને સહાય, માર્ગદર્શન અને કાઉન્સેલીંગ માટે દરેક જિલ્લામાં નિર્ધારિત થયેલ પોલીસ સ્ટેશનમાં આ સેન્ટર શરૂ કરવામાં આવેલ છે.
- તાલીમબદ્ધ કાઉન્સેલરો દ્વારા સમસ્યા ગ્રસ્ત મહિલાઓ માટે કાઉન્સેલીંગ તથા સંસ્થાકીય સેવા પૂરી પાડવા સહાય કરવામાં આવે છે.
- ઘરેલું હિંસા સંદર્ભમાં દહેજ પ્રતિબંધક અધિકારી સહ-રક્ષણ અધિકારી (પ્રોટેક્શન ઓફીસર), કાનૂની સેવા સત્તા મંડળ અને પોલીસ સાથે સંકલન કરવું.
- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં ચાલુ બાબતમાં રૂ.૩૦૯ ૦૦.લાખ અને નવી બાબત તરીકે રૂ.૩૦૦ લાખ.૬૯.ની બજેટ જોગવાઈ સુચવેલ છે.

મહિલા વિકાસ પુરસ્કાર:-

રાજ્યમાં મહિલાઓના વિકાસના ક્ષેત્રમાં શ્રેષ્ઠ કામગીરી કરતી/કરતા સ્વૈચ્છિક સંસ્થા અને મહિલા સામાજિક કાર્યકરને પ્રોત્સાહન મળી રહે તે માટે “ગુજરાત મહિલા વિકાસ પુરસ્કાર” યોજના અમલમાં મુકવામાં આવે છે. આ યોજના અંતર્ગત સ્વૈચ્છિક સંસ્થા રૂ. ૧.૦૦ લાખ અને મહિલા સામાજિક કાર્યકરને રૂ. ૫૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા પચાસ હજાર પુરા) એવોર્ડ તરીકે આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ એવોર્ડ એક જ વખત મળવાપાત્ર થાય છે. સરકારશ્રીના ૧૦૦% અનુદાનથી ચાલતી સંસ્થાઓને આ એવોર્ડ આપવામાં આવતો નથી.

સને ૨૦૨૪-૨૫ માટે રૂ. ૨.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

નારી સંરક્ષણ ગૃહો/કેંદ્રો:

- નૈતિક અને સામાજિક સ્વાસ્થ્ય ભાગરૂપે રાજ્યમાં આ યોજના કાર્યરત છે અને અનૈતિક વેપાર અટકાયત ધારો-૧૯૫૬(સુધારેલ-૧૯૮૬) ગુજરાત રાજ્યમાં અમલમાં છે.
- હાલમાં ગુજરાત રાજ્યમાં કમિશ્નર મહિલા અને બાળ વિકાસ હસ્તક સરકારી ૦૪ નારી સંરક્ષણ ગૃહો અને ૦૬ નારી સંરક્ષણ કેન્દ્રો કાર્યરત છે. તે જ રીતે સ્વૈચ્છિક ધોરણે-૦૬ પ્રિવેન્ટીવ રેસ્ક્યુ સેન્ટર કાર્યરત છે.
- નારી સંરક્ષણ ગૃહો/કેન્દ્રોમાં નીચે મુજબ મહિલાઓને પ્રવેશ આપવામાં આવે છે.

1. ઘરેલું હિંસા, અનાથ, આશ્રયની જરૂરીયાતવાળી સામાજિક બહિષ્કાર અથવા બળજબરીથી દેહવિક્રય કરવામાં આવતી અને નૈતિક રીતે ભયમાં મુકાયેલી ૧૮ વર્ષથી ઉપરની મહિલાઓને આશ્રયરહેઠાણ, ભોજન, આર્થિક સ્વાલંબન માટે તાલીમ, કાનૂની સલાહ, શિક્ષણ વગેરે સેવાઓ આપવામાં આવે છે.

2. મહિલા સાથે ૧૪ વર્ષ સુધીની દીકરી તથા ૦૬ વર્ષ સુધીના પુત્રને પણ આશ્રય આપવામાં આવે છે. વધુમાં ૦૬ માસ આશ્રય આપવામાં આવે છે.

૩. નારી સંરક્ષણ ગૃહો/કેન્દ્રોનો મુળ ઉદ્દેશ નિવાસીઓને સશક્તિકરણ પ્રેરવાનો અને વિકસાવવાનો અને તેણીને પુનર્વસનમાં મદદ કરવાનો છે.

સને વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ.૪૬૨.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ સુચવવામાં આવેલ છે.

ગંગા સ્વરૂપા આર્થિક સહાય યોજના:-

- ૧૯૭૯ ના વર્ષથી યોજનાનો આરંભ થયેલ છે. તા. ૦૮/૦૩/૨૦૧૯ ના ઠરાવથી સહાયમાં વધારો કરી રૂ.૧૨૫૦/- તમામ વિધવા બહેનોને આપવામાં આવે છે.
- ૨૧ વર્ષનો પુત્ર થતાં સહાય બંધ કરવામાં આવતી હતી તે શરત રદ કરી આજીવન સહાય આપવામાં આવે છે. સહાય મેળવવા માટે ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે લાભાર્થીના કુટુંબની વાર્ષિક આવક ૧,૨૦,૦૦૦ અને શહેરી વિસ્તાર માટે ૧,૫૦,૦૦૦ હોવી જોઈએ.
- વિધવા લાભાર્થીના બેંક/પોસ્ટ ખાતામાં DBT મારફતે રકમ જમા કરાવી સહાયની ચુકવણી કરવામાં આવે છે.
- હાલમાં રાજ્યમાં આશરે ૧૫.૦૦લાખ જેટલા લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવામાં આવે છે.

સને-૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ. ૨૩૬૨.૬૩ કરોડની નાણાકીય જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

વ્હાલી દિકરી યોજના:-

- રાજ્યમાં દીકરીના જન્મનું પ્રમાણ વધારવા, દિકરીઓના શિક્ષણમાં વધારો કરવા અને શાળા છોડવાનો દર ઘટાડવા માટે, સ્ત્રીઓનું સમાજમાં સશક્તિકરણ કરવા તેમજ બાળલગ્ન અટકાવવાના ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવાના હેતુથી રાજ્ય સરકારે "વ્હાલી દિકરી યોજના" તા.૧૯-૧૨-૨૦૧૯ ના ઠરાવથી અમલમાં મુકેલ છે.
- તા. ૨-૮-૨૦૧૯ ના રોજ કે ત્યાર બાદ જન્મેલી દિકરીઓને આ યોજનાનો લાભ નીચે મુજબની શરતોને આધીન મળવાપાત્ર રહેશે.
 1. તા.૦૨/૦૮/૨૦૧૯ (તા.૦૧/૦૮/૨૦૧૯ મધ્ય રાત્રી ૧૨:૦૦ કલાક પછી) કે ત્યાર બાદ જન્મેલ દિકરીને લાભ મળવાપાત્ર રહેશે. દિકરીના જન્મ સમયે માતાની ઉંમર ૧૮ વર્ષ કે તેથી વધુ હોવી જોઈએ. દંપતીની (પતિ-પત્નિની સંયુક્ત) વાર્ષિક આવક મર્યાદા ગ્રામિણ અને શહેરી વિસ્તાર માટે એક સમાન રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/-કે તેથી ઓછી રહેશે. આવક મર્યાદાની પાત્રતા લાભાર્થીના જન્મના તરત આગળના ૩૧મી માર્ચના રોજ પૂર્ણ થતા વર્ષના સંદર્ભમાં લક્ષમાં લેવાની રહેશે.
 2. દંપતિની પ્રથમ ત્રણ સંતાનો પૈકીની તમામ દિકરીઓને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર રહેશે.
 3. અપવાદરૂપ કિસ્સામાં બીજી/ત્રીજી પ્રસુતિ વખતે કુટુંબમાં એક કરતાં વધારે દિકરીઓનો જન્મ થાય અને દંપતીની દિકરીઓની સંખ્યા ત્રણ કરતાં વધુ થતી હોય તો પણ તમામ દિકરીઓને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર થશે.
 4. બાળલગ્ન પ્રતિબંધક અધિનિયમ-૨૦૦૬ જોગવાઈઓ મુજબ પુખ્ત વયે લગ્ન કરેલ હોય તેવા દંપતિની દિકરીઓને જ આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર થશે.

* પ્રથમ હમો દીકરીઓને પ્રથમ ધોરણમાં પ્રવેશ વખતે રૂ. ૪૦૦૦/-

*બીજો હમો દીકરીઓને નવમાં ધોરણમાં પ્રવેશ વખતે રૂ. ૬૦૦૦/-

* ત્રીજો હમો ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ઉચ્ચ શિક્ષણ/લગ્ન સહાય તરીકે કુલ ૧,૦૦,૦૦૦/- ની સહાય.
સને:- ૨૦૨૪-૨૫ માં રૂ. ૨૫૨૩૪.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ સુચવેલ છે.

સ્ટેટ / ડીસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન (SHEW- DHEW)

સમાજમાં મહિલાઓને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવા, મહિલાઓને સુરક્ષા અને સલામતી પ્રદાન કરવા માટે અને મહિલા સશક્તિકરણ માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઘણા કાયદાઓ અને ઘણી યોજનાઓ અમલી બનાવવામાં આવેલ છે જાતિગત અસામનતા દુર કરવા અને મહિલાઓને સશક્ત કરવા માટે “મિશન શક્તિ” યોજના શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

મિશન શક્તિ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ મહિલાના સશક્તિકરણ અને સલામતી માટે કાર્યરત માળખાઓને સુધારવાનો તેમજ સમાજમાં પ્રવર્તમાન વ્યાપક લિંગ આધારીત પૂર્વગ્રહો અને ભેદભાવનો સામનો કરવા માટે આ માળખાઓને સુસજ્જ કરવાના હેતુથી મિશન શક્તિ યોજના અંતર્ગત પેટા યોજના “સામર્થ્ય” હસ્તક સ્ટેટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન તથા ડીસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન યોજના અમલી કરવામાં આવેલ છે.

મિશન શક્તિ યોજના ઘટક “સામર્થ્ય”(મહિલા સશક્તિકરણ માટે) માં સ્ટેટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેનનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેનની અંદર રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય તથા જિલ્લા કક્ષાએ અમલી રહેશે. જેમાં રાષ્ટ્રીય સ્તરે “નેશનલ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન” (NHEW), રાજ્ય કક્ષાએ “સ્ટેટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન” (SHEW) અને જિલ્લા કક્ષાએ “ડીસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન” (DHEW) કાર્યરત રહેશે. “હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન” ગ્રામ્ય સ્તર સુધી કામ કરશે, જેમને જિલ્લા કક્ષાએથી સુવિધા આપવામાં આવશે.

યોજનાનો કાર્ય વિસ્તાર

મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયની આ યોજનાની માર્ગદર્શિકા અનુસાર “મિશન શક્તિ” અંતર્ગત “સ્ટેટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન”(SHEW) હસ્તક રાજ્ય કક્ષા કેન્દ્રિત તથા “ડીસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન” (DHEW)નો કાર્યવિસ્તાર ગુજરાતના તમામ (૩૩) જિલ્લાઓમાં અમલી કરવામાં આવેલ છે.

ગ્રાન્ટ રેશિયો: સ્ટેટ / ડીસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન યોજના અન્વયે ૬૦:૪૦ ફાળો

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજના ૨૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫ ના રોજ ત્રણ-મંત્રાલયના દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી. મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય, શિક્ષણ મંત્રાલય અને આરોગ્ય પરિવાર અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલય હવે થી કૌશલ્ય વિકાસ અને સાહસિકતા મંત્રાલય અને લઘુમતી બાબતોના મંત્રાલયનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. ઉચ્ચ શિક્ષણ અને કૌશલ્ય વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે દીકરીઓની રમત ગમતના ક્ષેત્રોમાં ભાગીદારી વધારવા માટે યોગ્ય જાગૃતિ કાર્યક્રમ કરવામાં આવશે. દીકરીઓમાં રમત પ્રતિભાને ઓળખવા અને તેમને યોગ્ય તાલીમકારોઓ સાથે જોડવા તેમજ રમત પ્રતિભાને વિકસિત કરવા માટે "ખેલો ઈન્ડિયા" અથવા કેન્દ્ર/રાજ્ય સરકારોની કોઈપણ

અન્ય યોજનાઓ કે કાર્યક્રમ હેઠળ તેમની કુશળતામાં વધારો કરવામાં આવશે. મિશન શક્તિ યોજનાની પેટા યોજના “સંબલ” અંતર્ગત બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજનાનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

યોજનાનો ઉદ્દેશ:-

- જાતિ આધારિત લિંગ પરિક્ષણ અટકાવવું. દિકરીઓના અસ્તિત્વ અને સુરક્ષાને સુનિશ્ચિત કરવી.
- દિકરીઓના શિક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવું અને તેને વિકાસ પ્રક્રિયામાં ભાગીદાર બનાવી.

યોજનાનો કાર્યવિસ્તાર

મિશન શક્તિ યોજનાની નવી માર્ગદર્શિકા પ્રમાણે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજના રાજ્યના ૩૩ જિલ્લાઓ ખાતે અમલી કરવામાં આવેલ છે.

યોજનાના કાર્યક્ષેત્ર પ્રમાણે માપી શકાય તેવા સૂચકાંકો

૧. જન્મ સમયે લિંગ ગુણોત્તરમાં (SRB) દર વર્ષે ૨ પોઈન્ટનો સુધારો
૨. સંસ્થાકીય કિલિવરીની ટકાવારીમાં સુધારો અથવા 95% અથવા તેથી વધુ
૩. દર વર્ષે ૧લી ત્રિમાસિક ANC નોંધણીમાં ૧% વધારો
૪. માધ્યમિક શિક્ષણ સત્ર અને કૌશલ્યમાં નોંધણીમાં ૧% વધારો દીઝાઈઓ/મહિલાઓ દર વર્ષે માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક સ્તરે દિકરીઓમાં ડ્રોપઆઉટ દર તપાસવા.
૫. સલામત માસિક સ્વચ્છતા વ્યવસ્થાપન (MHA) વિશે જાગૃતિ કેળવવી.

ગ્રાન્ટ ફાળવણી

- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાજ્યના SNA એકાઉન્ટમાં ૧૦૦% ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવે છે .

વન સ્ટોપ સેન્ટર યોજના - OSC (૧૦૦% CSS)

ભારત સરકારના મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા તમામ રાજ્યોમાં હિંસાથી અસરગ્રસ્ત મહિલાઓને એક જ સ્થળેથી તાત્કાલિક આશ્રય તથા સંકલિત સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે ઓગસ્ટ ૨૦૧૬થી વન સ્ટોપ સેન્ટર (OSC) સખી યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે. આ યોજનાનો હેતુ હિંસાથી અસરગ્રસ્ત કોઈપણ કિશોરી/ મહિલાને એક જ સ્થળેથી તેને જરૂર હોય તેવી તમામ સુવિધાઓ પૂરી પડવાનો છે.

સખી કેન્દ્ર દ્વારા હિંસાથી અસરગ્રસ્ત કિશોરીઓ/ મહિલાઓને તાત્કાલિક તબીબી સારવાર, આશ્રય, કાયદાકીય સલાહ/ માર્ગદર્શન, પોલીસની સહાય તથા પરામર્શ જેવી સેવાઓ તાત્કાલિક ધોરણે પૂરી પાડવામાં આવે છે. દરેક જિલ્લાઓ ખાતે સખી વન સ્ટોપ સેન્ટર ૨૪*૭ કાર્યરત રહે છે.

આ યોજનાનો લાભ કુટુંબની અંદર, ખાનગી કે જાહેર સ્થળો પર, સમુદાય સ્તરે અથવા કાર્યના સ્થળે હિંસાનો ભોગ બનેલ કોઈ પણ કિશોરી/મહિલા લઈ શકે છે. ખાસ કરીને એવી કિશોરીઓ/ મહિલાઓ કે જેઓ કોઈપણ પ્રકારની

કુટુંબ તથા સમાજ દ્વારા હિંસાનો ભોગ બન્યા હોય જેવીકે શારીરિક હિંસા, માનસિક હિંસા, જાતિગત હિંસા, ભાવનાત્મક હિંસા, ઘરેલું હિંસા, કિશોરીઓ/મહિલાઓનો અનૈતિક દેહવ્યાપાર, જાતીય સતામણી, ડાકણપ્રથા વગેરે.

સખી વન સ્ટોપ સેન્ટર દ્વારા અપાતી સેવાઓ

હંગામી ઘોરણે તાત્કાલિક આશ્રય, તબીબી સેવાઓ, પોલીસ સેવાઓ, કાયદાકીય સેવાઓ પરામર્શ

(કાઉન્સેલિંગ) ની સેવાઓ, વિડિઓ કોન્ફરન્સિંગ સુવિધા તથા ઇમર્જન્સી રિસ્પોન્સ અને રેસ્ક્યુ સર્વિસીસ વગેરે...

ગ્રાન્ટ ફાળવણી :

- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાજ્યના SNA એકાઉન્ટમાં ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવે છે .
- રાજ્ય દ્વારા જિલ્લા કક્ષાએ ગ્રાન્ટ ફાળવણી કલેક્ટરશ્રીનાં નામે ખોલાવેલ ખાતામાં PFMS દ્વારા ૧૦૦% ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવશે.

૧૮૧ અભયમ મહિલા હેલ્પલાઈન:-

- ગુજરાત સરકારના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ, ગૃહ વિભાગ અને EMRI GREEN HEALTH SERVICE સંસ્થા દ્વારા સંકલિત રીતે રાજ્ય વ્યાપી ૧૮૧ “અભયમ” મહિલા હેલ્પલાઈનની સેવા પ્રથમ તબક્કે ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૪ અને ત્યારબાદ રાજ્યવ્યાપી ૮ માર્ચ ૨૦૧૫થી ૨૪*૭ કલાક કાર્યરત છે.
- ગુજરાત રાજ્યના તમામ જિલ્લા/તાલુકામાં કોઈપણ પ્રકારના મુશ્કેલ સંજોગોમાં મુકાયેલી મહિલાઓ તથા અન્ય માર્ગદર્શન મેળવવા માંગતી મહિલાઓ પોતાની તકલીફોનો ઉકેલ લાવવા માટે ૧૮૧ પર ફોન કોલ કરી તાલીમબદ્ધ કાઉન્સિલર પાસેથી સલાહ, સૂચન, મદદ અને માર્ગદર્શન મેળવે છે.
- મહિલાલક્ષી માળખાઓ અને યોજનાઓની માહિતી રાજ્ય સરકારના વિવિધ વિભાગો દ્વારા અમલી યોજનાઓ , તેના લાભો અને સંપર્કની વિગત મેળવી શકાય છે.
- તાકીદની પરીસ્થિતિમાં ઘટના સ્થળ ઉપર અભયમ રેસ્ક્યુવાન મોકલવામાં આવે છે.
- યોજના અમલીકરણ ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪ થી સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૩ ના સમય ગાળામાં ૧૩.૧૫ લાખ કરતાં વધારે મહિલાઓને વિકટ પરિસ્થિતિમાં સલાહ, બચાવ માર્ગદર્શન માટે ૧૮૧ હેલ્પલાઈનની મદદ લીધેલ છે.
- તેમજ (સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૩ અંતિત) તાકીદની પરીસ્થિતિમાં ઘટના સ્થળ ઉપર અભયમ રેસ્ક્યુવાન સાથે કાઉન્સિલર જઈને ૨.૬૪ લાખ કરતા વધારે જેટલા મહિલાને મદદ પુરી પાડેલ છે.
- ૧૮૧ અભયમ મોબાઈલ એપ્લિકેશનનું ટુક સમય ગાળામાં ૨.૦૦ લાખ કરતાં વધારે મહિલાઓ દ્વારા રજીસ્ટ્રેશન કરી પોતાની સેફ્ટીમાટે મોબાઈલ એપ્લિકેશન ડાઉનલોડ કરેલ છે.

યોજના અંતર્ગત થયેલ નવી કામગીરી

રાજ્યની મહિલાઓને સામાજિક અને આર્થિક રીતે સુદૃઢ બનાવવા હંમેશા ચિંતિત અને પ્રયત્નશીલ રહેતી રાજ્ય સરકારના **મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ** દ્વારા તા.૦૫-૦૩-૨૦૨૩ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ નિમિત્તે મહિલાઓની સલામતી અને સુરક્ષા માટે **“સેફ સિટી”** પ્રોજેક્ટ હેઠળ અમદાવાદ શહેરમાં નવી **કુલ-૧૨ અભયમ રેસ્ક્યુવાનનું લોકાર્પણ માન.મુખ્ય મંત્રીશ્રીના** વરદ હસ્તે કરવામાં આવેલ છે.

તેમજ તા.૦૩-૧૧-૨૦૨૩ ના રોજ માન.મુખ્ય મંત્રીશ્રી દ્વારા ૧૮૧ અભયમ મહિલા હેલ્પલાઈન યોજના હેઠળ નવી ૪૨ ગાડીઓનું ફ્લેગ ઓફ કરેલ.

ભાગ-૩ પત્રક

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	કચેરીનુંનામ	૨૦૨૪-૨૦૨૫		
		મહેસુલી	મુડી	કુલ
૧	માંગણી ક્રમાંક:૧૦૬ મુખ્ય સદર:- ૨૨૩૫ સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ	૨૨૧૦૮૬.૦૦	૦.૦૦	૨૨૧૦૮૬.૦૦
૨	માંગણી ક્રમાંક:૧૦૬ મુખ્ય સદર:- ૪૨૩૫ સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ અંગે મુડી જોગવાઈ	૦.૦૦	૨૧૩૭.૦૦	૨૧૩૭.૦૦
	કુલ રકમ રૂ.	૨૨૧૦૮૬.૦૦	૨૧૩૭.૦૦	૨૨૩૨૨૩.૦૦

કમિશ્નર મહિલા અને બાળ વિકાસની (મહિલા વિંગ) વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ ની નવી બાબતોની યાદી

(૩. લાખમાં)

ક્રમ	વિષય	રકમ
૧.	રાજ્યમાં ૧૫ નવીન પોલીસ સ્ટેશન બેઈઝડ સપોર્ટ સેન્ટર શરૂ કરવા.	૬૯.૮૩
૨.	મહિલા વિંગની કચેરીના કર્મચારીઓના ક્ષમતાવર્ધન માટે તાલીમ કાર્યક્રમો	૨૩.૦૦
૩	સુરત ખાતે આવેલા નારી સંરક્ષણ ગૃહના નવીન મકાનના બાંધકામ બાબત.	૧૫૯૫.૦૭
૪	નિયામકશ્રી,મહિલા વિંગની કચેરી અને તેની હસ્તકની કચેરીઓ માટે આઈ.ટી સંબંધિત ચીજવસ્તુની ખરીદી	૭૫.૦૦
૫	મહિલા સ્વાવલંબન યોજનાની વ્યાજ સબસીડીમાં વધારો.	૧૯.૯૩
કુલ		૧૭૮૨.૮૩

જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટર

૧. જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટર (જી.આર.સી.), ગાંધીનગર

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ દ્વારા વર્ષ ૨૦૦૪માં જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટરની સ્થાપના કરવામાં આવી. જીઆરસીનો મુખ્ય હેતુ રાજ્યની તમામ મહિલા વિકાસલક્ષી પ્રક્રિયાઓ અને જાતિગત સમાનતા તેમજ સમન્યાયતાનો સમાવેશ થાય તે માટે તકનીકી સહયોગ પૂરો પાડવાનો છે. જીઆરસી સરકારી તેમજ સ્વયંસેવી સંસ્થાઓને જાતિગત રીતે સંવેદનશીલ કાર્યક્રમો, નીતિઓ, કાયદાઓ અને યોજનાઓના ઘડતર આયોજન, અમલીકરણ અને મૂલ્યાંકનમાં મદદ કરે છે.

કાર્યો :-

- વિવિધ હિતધારકોમાં જાતિગત સંવેદનશીલતા ઊભી કરવી.
- જાતિગત વિષયોને મુખ્યપ્રવાહમાં લાવવા માટે તકનીકી સહયોગ આપવો.
- જાતિગત બાબતે ક્ષમતાવર્ધન, સંશોધન અને હિમાયત
- વિવિધ હિતધારકો તેમજ બદલાવ લાવનારાઓના પ્રયત્નોને સંકલિત કરવા.
- વિકાસના જુદાજુદા ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓની ભાગીદારી અને તેઓની સ્થિતિ દર્શાવતા આંકડાઓ સાથેની ડેટા બેંક તૈયાર કરવી.
- વિવિધ વિભાગોના સંકલનમાં જાતિગત બાબતોને વિકાસના મુખ્યપ્રવાહમાં લાવવા બાબતે કાર્યવાહી કરવી
- જાતિગત વિષયને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવા માટે નારી ગૌરવ નીતિ તેમજ જેન્ડર બજેટ સ્ટેટમેન્ટ તૈયાર કરવું

વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માટે ચાલુ બાબત રૂ. ૧૧૬ લાખ અને નવી બાબત રૂ. ૪૦૦.૦૦ લાખ એમ કુલ ૫૧૬.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે .

નવી બાબત ૨૦૨૪-૨૫ (રૂ. કરોડમાં)

૧	જેન્ડર રિસોર્સ સેન્ટરની કચેરી દ્વારા જેન્ડર મેઈનસ્ટ્રીમીંગ ની અસરકારક અમલીકરણ કરવા બાબત.	૪૦૦.૦૦
૨	GRC- IT equipment ની ખરીદી બાબત	૧૦.૦૦
કુલ		૪૧૦.૦૦

ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લી.

ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લી. મહિલાઓ આર્થિક રીતે આત્મનિર્ભર બને, કુટુંબનાં આર્થિક વિકાસમાં ફાળો આપી શકે તે માટે વંશ પરંપરાગત ગૃહ ઉદ્યોગ સહિત રોજગારલક્ષી, વેપાર લક્ષી અને તાંત્રિક તાલીમ જરૂરીયાતવાલી મહિલાઓને આ તેમજ આવી તાલીમ લીધેલ મહિલાઓને ઉદ્યોગ કે વ્યવસાય શરૂ કરવા બેંકેબલ યોજના હેઠળ આવરી લઈ સહાયભૂત થાય છે.

તાજેતરમાં ગુજરાત મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લી. ની પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ વધારી વધુમાં વધુ મહિલાઓને રાજ્ય સરકારની તેમજ ભારત સરકારની યોજનાઓનો લાભ આપી શકાય તે હેતુને ધ્યાને લઈ વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં નીચે દર્શાવેલ વિગતે યોજનાકીય પ્રવૃત્તિ અમલમાં મુકવાનું આયોજન વિચારેલ છે.

(૧) મહિલા સ્વાવલંબન યોજના

આ યોજના અંતર્ગત ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- સુધીની તેમજ શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.૧,૫૦,૦૦૦/- સુધીની વાર્ષિક આવક ધરાવતા કુટુંબની મહિલાઓના આર્થિક વિકાસ માટે સહાય કરવામાં આવે છે, જે અંતર્ગત મહિલાઓને આર્થિક પ્રવૃત્તિ માટે રૂ.૨૦૦૦૦૦/- (રૂપિયા બે લાખ) ની મર્યાદામાં લોન આપવા માટે બેંકોને મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ યોજના અંતર્ગત લાભાર્થી મહિલાને પ્રોજેક્ટ કોસ્ટના ૧૫% અથવા મહત્તમ રૂ.૩૦,૦૦૦/- (રૂપિયા ત્રીસ હજાર) બન્ને માથી જે ઓછું હોય તે મુજબ સબસીડી આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં તા.૩૦/૧૧/૨૦૨૩ અંતિત **૬૫** મહિલા લાભાર્થી લાભ આપવામાં આવેલ છે. તેમજ **૩૧.૧૪.૨૭** લાખની સબસીડીની સહાય આપવામાં આવી છે. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં અંદાજિત **૩૦૦** મહિલા લાભાર્થીઓને આ યોજના હેઠળ આવરી લેવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવેલ છે. જે માટે અંદાજપત્રમાં કુલ **રૂ.૬૦.૦૦** લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

(૨) જનરલ તાલીમ યોજના

આ યોજનાનો મૂળભૂત હેતુ ગરીબી રેખા હેઠળની ૧૮ વર્ષથી વધુ કે ૫૦ વર્ષ સુધીની વયની જરૂરિયાતમંદ મહિલાઓને પરંપરાગત કે બીનપરંપરાગત આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ માટે કૌશલ્ય વિકાસ તાલીમ આપવાનો છે.

વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં આ યોજના હેઠળ **૧૦૦૦** તાલીમાર્થીઓને લાભ આપવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કરેલ છે. જે માટે રૂ. **૧૫૦.૦૦** લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

(૩) મહિલા જાગૃતિ શિબિર

મહિલા જાગૃતિ શિબિરનો ઉદ્દેશ મહિલાઓને વિવિધ વ્યવસાય, સરકારશ્રીની મહિલાઓને અનુલક્ષીને અમલમાં મુકાતી યોજનાઓ અને તેવી યોજનાઓ હેઠળ લાભ મેળવવા માટે અનુસરવાની નવી પદ્ધતિ અંગે આવી શિબિરોમાં જાણકારી આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં તા.૩૦/૧૧/૨૦૨૩ અંતિત **૨૮** મહિલા જાગૃતિ શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં **૩૧.૪.૮૩** લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં કુલ **૩૩** મહિલા જાગૃતિ શિબિરનું આયોજન કરવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવેલ છે. જે માટે **રૂ.૧૪.૦૦ લાખની** બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં **૬૬૦૦** મહિલા લાભાર્થીઓને આવરી લેવાનો ભૌતિક લક્ષ્યાંક રાખવામાં આવેલ છે.

(૪) મહિલા સ્વરોજગાર મેળા (મુદ્રા કેમ્પ) લોન ધિરાણ મેળા / યોજના

દરેક જિલ્લા પંચાયતો દ્વારા મહાનગરપાલિકા/નગરપાલિકા/જિલ્લાપંચાયત ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અને અન્ય ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓના સંકલનથી રૂ.૨.૦૦ લાખની ખર્ચમર્યાદામાં મહિલા સ્વરોજગાર મેળાનું આયોજન કરવા કરવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં તા.૩૦/૧૧/૨૦૨૩ અંતિત ૨૮ મહિલા જાગૃતિ શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ૩૧.૮.૩૨ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં કુલ ૩૩ મહિલા મહિલા સ્વરોજગાર મેળાનું આયોજન કરવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવેલ છે. જે માટે ૩૧.૬૬.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ૧૬૫૦૦ મહિલા લાભાર્થીઓને આવરી લેવાનો ભૌતિક લક્ષ્યાંક રાખવામાં આવેલ છે.

(૫) પ્રદર્શન - સહ - વેચાણ :-

મહિલાઓ દ્વારા ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓના વેચાણને પ્રોત્સાહન આપવા દર વર્ષે રાજ્યમાં વેચાણની ક્ષમતાવાળા શહેરોમાં પ્રદર્શન સહ વેચાણનું આયોજન કરવામાં આવે છે, જેમાં આવી મહિલાઓને સ્ટોલ ટોકન ફી લઈને ફાળવવામાં આવે છે જેથી મહિલાઓને ન્યુનતમ ખર્ચે વેચવાની તક મળે છે. અને લાંબાગાળાની વેચાણ વ્યવસ્થા પ્રસ્થાપિત કરવાનો અનુભવ મળે છે. (આ યોજના અંતર્ગત <http://mela.gwedd.gov.in/> વેબસાઈટ મારફતે ઓન લાઈન પ્રક્રિયા દ્વારા સ્ટોલ ફાળવવાની તમામ કામગીરી કરવામાં આવે છે.)

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ માં તા.૩૦/૧૧/૨૦૨૩ અંતિત ૧૩ મેળાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ૬૫૧ મહિલા ઉદ્યમીઓને લાભ આપવામાં આવેલ છે. જેમાં ૩૧.૩૧૧.૦૭ લાખનું વેચાણ થયેલ છે. જેમાં ૩૧.૪૬૭.૪૮ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માં કુલ ૧૮ પ્રદર્શન સહ વેચાણ મેળા યોજવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કરેલ છે. જે માટે કુલ ૩૧.૭૨૦.૦૦ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

(૬) ન્યુક્લીયસ બજેટ :- વર્ષ ૨૦૨૪-૨૪ દરમિયાન ચાલુ યોજનાઓમાં સમાવેશ થયેલ ન હોય તેવી યોજનાકીય બાબતો માટે કુલ ૩.૧૦/- લાખની નાણાકીય જોગવાઈ સૂચવેલ છે.

(૭) નિગમની યોજનાકીય પ્રવૃત્તિઓનો પ્રચાર-પ્રસાર :-

નિગમની મહિલા કલ્યાણકારી યોજનાઓની વિગતો/માહિતીઓ જાણકારી આપવા તથા રાજ્યની મહિલાઓમાં સામાજિક જાગૃતિ લાવવાનાં ઉદ્દેશ માટે વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ માટે રૂ.૧૫૦/- લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવાનું આયોજન કરેલ છે.

નિગમે સદર કામગીરીઓ બોર્ડ, હોડીંગ્સ, રેડિયો-ટી.વી. જેવા વિજાણુ પ્રચાર માધ્યમો મારફતે કરવાનું આયોજન કરેલ છે.

(૮) પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિમાં જીવતી મહિલાઓ:-

નિગમ દ્વારા આ યોજના માટે સને ૨૦૨૪-૨૫ માં ૩૧.૧૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવાનું સૂચવેલ છે.

આમ, નિગમ સને ૨૦૨૪-૨૫ માટે મહિલા કલ્યાણકારી કાર્યક્રમો માટે કુલ રૂ.૧૩.૦૦ કરોડની બજેટ જોગવાઈ માટે દરખાસ્ત કરેલ છે.

નવી બાબત ૨૦૨૪-૨૫ (૩. કરોડમાં)

૧	મહિલા સ્વાવલંબન યોજના અંતર્ગત આપવામાં આવતી સબસીડીમાં વધારો કરવા બાબત.	૨૨૩.૫૦
	કુલ	૨૨૩.૫૦

ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ

1. મહિલાઓ સ્વનિર્ભર બને અને સ્વતંત્ર રીતે પોતાનો વિકાસ કરી શકે તેમજ તેમના અધિકારીતાને પ્રોત્સાહન આપવાના શુભ હેતુથી સરકારશ્રીના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગના તા.૧૬/૨/૨૦૦૫ના જાહેરનામાથી ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગની રચના કરવામાં આવેલ છે. મહિલા આયોગની કચેરી તા.૨૮/૨/૨૦૦૫ના રોજથી કાર્યાન્વિત થયેલ છે.
2. ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ અધિનિયમ-૨૦૦૨ હેઠળ આયોગની રચના કરવામાં આવી છે.આયોગમાં અધ્યક્ષાશ્રી, ૭ સરકારી સભ્યો,૫ બિન સરકારી સભ્યો અને એક સભ્યસચિવશ્રી એમ કુલ-૧૪ સભ્યો છે.
3. મહિલાઓના સામાજિક, કૌટુંબિક, પ્રશ્નોનું નિરાકરણ લાવવા, મહિલાઓ સંબંધિત કાયદાઓનું મૂલ્યાંકન કરી સરકારને સુધારા માટે જણાવવું વગેરે કાર્યો આયોગ દ્વારા કરવામાં આવે છે. આયોગને મળતી અરજીઓ સંબંધિત સંસ્થાઓ, પોલીસ અધિકારીઓને મોકલી આપવામાં આવે છે. રિપોર્ટ મેળવી નિકાલ કરવામાં આવે છે. આયોગમાં કૌટુંબિક પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સુનાવણી રાખવામાં આવે છે, બન્ને પક્ષકારોને બોલાવી સાંભળી સંતોષકારક નિરાકરણ લાવવામાં આવે છે.
4. મહિલાઓને કાયદાકીય જાણકારી માટે જિલ્લા પંચાયત મારફત કુલ ૪૪૩ નારી સંમેલન , કરવામાં આવ્યા જેમાં ૧,૯૯,૪૧૫ થી વધુ મહિલાઓ એ ભાગ લીધેલ છે. તથા ૧૪૩ કાયદાકીયજાગૃતિ શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ૮૧,૫૯૮ થી વધુ ચુંટાયેલ મહિલાઓ એ ભાગ લીધેલ છે. ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ દ્વારા યુનિવર્સિટીમાં ભણતા વિદ્યાર્થી/વિદ્યાર્થીનીઓને કાયદા અને જાતિય સતામણી સામે રક્ષણ અંગેનાં ૩૨ યુનિવર્સિટીમાંસેમીનાર યોજવામાં આવેલ છે. જેમાં ૫૩,૦૦૦ થી વધુ વિદ્યાર્થીઓ/વિદ્યાર્થીનીઓએ ભાગલીધેલ છે.
5. આયોગમાં રોજબરોજ વર્તમાન પત્રમાં આવતા બનાવો તેમજ ટી.વી.ના માધ્યમથી લાઇવ સમાચારનો સુઓમોટો કરવામાં આવે છે. જેમાં ૧૩૩ થી વધુ કેસો પર કાર્યવાહી કરવામાં આવેલ છે.
6. આયોગ દ્વારા તાત્કાલિક પીકિત મહિલાઓની મુલાકાત લેવામાં આવે છે. પીકિત મહિલા અને કુટુંબીજનોને આશ્વાસન આપવામાં આવે છે.કલેક્ટરશ્રીને તાત્કાલિક સહાય આપવા, પોલીસ અધિકારીને આરોપીની ઘરપકડ કરી ત્વરીત કાર્યવાહી કરવા સૂચના આપવામાં આવે છે. આરોગ્ય અધિકારીને આરોગ્યલક્ષી સુવિધા આપવા જણાવવામાં આવે છે.
7. આયોગમાં કચેરી સમય દરમિયાન મહિલા હેલ્પ લાઇન-૧૮૦૦-૨૩૩-૧૧૧૧ ઉપલબ્ધ છે.કાયદાકીય માર્ગદર્શન માટે કાયદા અધિકારી અને કાઉન્સિલરની સેવાઓ ઉપલબ્ધ છે. N.R.I ના કેસો માટે N.R.I Cell છે.અરજદારશ્રીને જરૂરી માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે. અને અત્યાર સુધીમાં આયોગને કુલ ૧૭૫ અરજીઓ મળેલ છે. તેની ચકાસણી કરી ભલામણ સાથે NCWને મોકલવામાં આવેલ છે.

8. આયોગ દ્વારા સ્થાનિક કક્ષાએ કૌટુંબિક પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે ૨૦૧૨-૧૩થી નારી અદાલતો શરૂ કરવામાં આવી છે. હાલમાં દરેક તાલુકામાં એક અને મહાનગર પાલિકા વિસ્તારમાં ૨૨ મળી કુલ-૨૭૦ નારી અદાલતો શરૂ કરવામાં આવી છે.
9. નારી અદાલતમાં પીડિત મહિલાની અરજી મેળવી સામેના પક્ષકારને બોલાવી બંને પક્ષકારોને સાંભળી પ્રશ્નનો સમજાવટથી ઉકેલ લાવવામાં આવે છે.
10. નારી અદાલતમાં તાલુકાકક્ષાની ૧૧ બહેનોની સમતા કમિટિની રચના કરવામાં આવે છે. સમતા કમિટિની બહેનો પોતાની કોઠાસૂઝ થી બંને પક્ષકારોને સાંભળી પ્રશ્નનો નિરાકરણ લાવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૪ ૨૫-ના અંદાજનું વર્ગીકરણ		
૧. ગુજરાત રાજ્ય મહિલા આયોગ		(રૂ. લાખમાં)
ક્રમ	પગાર ભથ્થા ખર્ચ	૧૪૭.૨૨
	કચેરી ખર્ચ	૬૧.૪૦
	આયોગની પ્રવૃત્તિ (સેમીનાર)	૪૦.૦૦
	કુલ	૨૪૮.૬૨
૨. નારી અદાલત		
ક્રમ	નારી અદાલતની જોગવાઈ	૮૧૫.૦૦
	કુલ	૮૧૫.૦૦

આમ કુલ આયોગ માટે રૂ. ૧૧૬૩.૬૨ લાખની જોગવાઈ સૂચવવામાં આવેલ છે.

